

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

11 septembrie 2014*

Cuprins

Istoricul cauzei și decizia în litigiu	4
Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată	6
Concluziile părților	7
Cu privire la admisibilitatea recursurilor incidente	7
Cu privire la fond	8
Cu privire la al treilea motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la admisibilitatea anumitor anexe la cererea introductivă în primă instanță	9
Hotărârea atacată	9
Argumentele părților	9
Aprecierea Curții	10
Cu privire la al doilea motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept și/sau pe o motivare insuficientă în ceea ce privește aprecierea aspectului dacă MasterCard este o asociere de întreprinderi ..	12
Argumentele părților	12
Aprecierea Curții	14
– Cu privire la admisibilitate	14
– Cu privire la fond	14
Cu privire la primul motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept și/sau pe o motivare insuficientă în ceea ce privește evaluarea necesității obiective a pretensei restrângerii a concurenței	17
Hotărârea atacată	17

* Limba de procedură: engleza.

Cu privire la primul aspect al primului motiv al recursului principal	18
– Argumentele părților	18
– Aprecierea Curții.....	19
Cu privire la al doilea și la al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal	20
– Argumentele părților	20
– Aprecierea Curții.....	21
Cu privire la al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal	22
– Argumentele părților	22
– Aprecierea Curții.....	23
Cu privire la motivul unic al recursului incident formulat de RBS și la primul motiv al recursului incident formulat de LBG.....	23
Hotărârea atacată.....	23
Argumentele părților	25
– Cu privire la motivul unic al recursului incident formulat de RBS	25
– Cu privire la primul motiv al recursului incident formulat de LBG.....	26
Aprecierea Curții	27
– Cu privire la excepțiile de inadmisibilitate invocate de Comisie	27
– Cu privire la fondul motivului unic al recursului incident formulat de RBS și al primului motiv al recursului incident formulat de LBG	28
Cu privire la al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG	34
Hotărârea atacată.....	34
Cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG	36
– Argumentele părților	36
– Aprecierea Curții.....	37
Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG	37
– Argumentele părților	37
– Aprecierea Curții.....	39
Cu privire la al treilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG	42
– Argumentele părților	42
– Aprecierea Curții.....	43

Cu privire la cheltuielile de judecată 43

„Recurs — Recursuri incidente — Admisibilitate — Articolul 81 CE — Sistem de plată deschis prin carduri de debit, de debit cu plată amânată și de credit — Comisioane interbancare multilaterale generice — Asociere de întreprinderi — Restrângeri ale concurenței prin efect — Criteriu de control jurisdicțional — Noțiunea «restricție accesorie» — Necesitate obiectivă și proporționalitate — «Ipozeze contrafactice» adecvate — Sisteme duale — Tratarea unor anexe la cererea introductivă în primă instanță”

În cauza C-382/12 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 4 august 2012,

MasterCard Inc., cu sediul în Wilmington (Statele Unite),

MasterCard International Inc., cu sediul în Wilmington,

MasterCard Europe SPRL, cu sediul în Waterloo (Belgia),

reprezentate de E. Barbier de la Serre, de V. Brophy și de B. Amory, avocats, precum și de T. Sharpe, QC,

recurente,

celelalte părți în proces fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de V. Bottka și de N. Khan, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

Banco Santander SA, cu sediul în Santander (Spania),

Royal Bank of Scotland plc, cu sediul în Edinburgh (Regatul Unit), reprezentată de D. Liddell, solicitor, și de M. Hoskins, barrister,

HSBC Bank plc, cu sediul în Londra (Regatul Unit), reprezentată de R. Thompson, QC,

Bank of Scotland plc, cu sediul în Edinburgh,

Lloyds TSB Bank plc, cu sediul în Londra,

reprezentate de K. Fountoukakos-Kyriakakos și de S. Wisking, solicitors, precum și de J. Flynn, QC,

MBNA Europe Bank Ltd, cu sediul în Chester (Regatul Unit), reprezentată de A. Davis, solicitor,

British Retail Consortium, stabilit în Londra, reprezentat de R. Marchini, advocate, și de A. Robertson, barrister,

EuroCommerce AISBL, cu sediul în Bruxelles (Belgia), reprezentată de J. Stuyck, advocaat,

Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, reprezentat de M. Holt și de C. Murrell, în calitate de agenți, asistați de J. Turner, QC, și de J. Holmes, barrister,

interveniente în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnii C.G. Fernlund și A. Ó Caoimh (raportor), doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: doamna L. Hewlett, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 4 iulie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 ianuarie 2014,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, MasterCard Inc. și filialele sale MasterCard International Inc. și MasterCard Europe SPRL solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene, MasterCard și alții/Comisia (T-111/08, EU:T:2012:260, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care a fost respinsă acțiunea acestora prin care se urmărea, cu titlu principal, anularea Deciziei C(2007) 6474 final a Comisiei din 19 decembrie 2007 privind o procedură în temeiul articolului [81 CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazurile COMP/34.579 – MasterCard, COMP/36.518 – EuroCommerce, COMP/38.580 – Comercial Cards, denumită în continuare „decizia în litigiu”) și, în subsidiar, anularea articolelor 3-5 și 7 din această decizie.
- 2 Prin recursurile lor incidente respective, Royal Bank of Scotland plc (denumită în continuare „RBS”), pe de o parte, precum și Bank of Scotland plc (denumită în continuare „BoS”) și Lloyds TSB Bank plc (denumită în continuare „LTSB”), ultimele două (denumite în continuare împreună „LBG”) aflate în prezent sub controlul Lloyds Banking Group plc și acționând împreună pentru scopurile prezentei proceduri, pe de altă parte, solicită anularea hotărârii atacate, precum și a deciziei în litigiu.

Istoricul cauzei și decizia în litigiu

- 3 Astfel cum reiese în special din cuprinsul punctelor 20, 24, 27, 35, 39 și 40 din hotărârea atacată, prin decizia în litigiu, Comisia Comunităților Europene a constatat între altele, în esență, că stabilirea comisioanelor interbancare multilaterale din cadrul sistemului de plată operat de organizația internațională de plată cunoscută ca „MasterCard” (denumită în continuare „MasterCard”) aplicabile în special unor plăți transfrontaliere efectuate cu card bancar în cadrul Spațiului Economic European (SEE) sau al zonei euro în mod generic (denumite în continuare „CIM-uri”) constituia o decizie a unei asocieri de întreprinderi aflate la originea unei restrângeri a concurenței între băncile participante care furnizează comercianților servicii care le permit acestora să accepte carduri de debit, de debit cu plată amânată și de credit MasterCard și/sau Maestro, că această restricție era semnificativă, că afecta schimburile comerciale dintre statele membre și că reclamantele nu demonstraseră corespunzător cerințelor legale nici că CIM-urile erau necesare în mod obiectiv pentru funcționarea sistemului

MasterCard, nici că cerințele de exceptare prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE sau la articolul 53 alineatul (3) din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3) erau îndeplinite.

- 4 Reiese din dosar, în special din cuprinsul punctului 17 din hotărârea atacată, că, într-un sistem de carduri bancare denumit și sistem deschis, precum sistemul MasterCard, părțile vizate de fiecare achiziție prin card bancar sunt, pe lângă proprietarul sistemului de plată, titularul cardului, instituția financiară care emite acest card, calificată drept „bancă de emiter”, comerciantul și instituția financiară care furnizează comerciantului servicii care îi permit acestuia să accepte cardul respectiv ca mijloc de decontare a operațiunii în cauză, calificată drept „bancă de acceptare”.
- 5 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 1-44 din hotărârea atacată, istoricul și elementele esențiale ale deciziei în litigiu pot fi rezumate după cum urmează în vederea soluționării recursului principal și a recursurilor incidente.
- 6 Recurentele se ocupă cu administrarea și coordonarea sistemului de plăți efectuate cu cardurile MasterCard și Maestro, ceea ce include printre altele stabilirea normelor sistemului, precum și furnizarea de servicii de autorizare și de compensare pentru instituțiile financiare participante. Emiterea cardurilor MasterCard și Maestro, precum și încheierea de acorduri de afiliere cu comercianții în vederea acceptării revin acestor instituții financiare.
- 7 Înainte de 25 mai 2006, întreaga proprietate asupra MasterCard și drepturile de vot corespunzătoare aparțineau instituțiilor financiare participante. La data menționată, MasterCard Inc. a făcut obiectul unei listări la Bursa din New York (Statele Unite) printr-un „initial public offering” (denumit în continuare „IPO”) care a modificat structura și administrarea MasterCard.
- 8 La 30 martie 1992 și la 27 iunie 1997, Comisia a fost sesizată prin intermediul unor plângeri depuse de British Retail Consortium (denumit în continuare „BRC”) și, respectiv, de EuroCommerce AISBL (denumită în continuare „EuroCommerce”) împotriva, *inter alia*, a Europay International SA (denumită în continuare „Europay”), devenită ulterior MasterCard Europe SPRL.
- 9 Europay a transmis notificări Comisiei cu privire la întregul său sistem de plată.
- 10 La 13 aprilie 2002, Comisia a publicat o comunicare, în conformitate cu articolul 19 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] CE și [82] CE (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), în care își anunța intenția de a adopta o poziție favorabilă în privința anumitor norme ale sistemului Europay, printre care nu se numărau cele privind comisioanele interbancare generice.
- 11 Prin decizia în litigiu, Comisia a constatat că recurentele au încălcat articolul 81 CE și articolul 53 din Acordul privind Spațiul Economic European. Această decizie cuprinde printre altele aprecierile prezentate în continuare.
 - Comisioanele interbancare privesc relațiile dintre băncile de emiter și băncile de acceptare la momentul decontării operațiunilor de plată cu cardul și corespund unei sume reținute în favoarea băncii de emiter. Aceste comisioane trebuie diferențiate de comisioanele facturate comercianților de către banca de acceptare (merchant service charges, denumite în continuare „MSC-uri”). Decizia în litigiu privește numai CIM-urile, nu și comisioanele interbancare stabilite în mod bilateral între băncile de emiter și de acceptare sau comisioanele interbancare stabilite în mod colectiv la nivel național.
 - Trebuie să se distingă trei piețe diferite ale produselor în domeniul sistemelor de carduri bancare deschise, și anume mai întâi „piața intersisteme”, în cadrul căreia diferitele sisteme de carduri se află în concurență, apoi „piața de emiter”, în cadrul căreia băncile de emiter se află în

concurență pentru clientela formată din titularii de carduri, și, în sfârșit, „piața de acceptare”, în care băncile de acceptare se află în concurență pentru clientela formată din comercianți. Piața relevantă în contextul deciziei în litigiu este constituită din piețele de acceptare naționale din statele membre ale SEE.

- Deciziile recurențelor referitoare la stabilirea CIM-urilor constituie decizii ale unei asocieri de întreprinderi în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, în pofida modificărilor de structură și de administrare aduse MasterCard prin IPO.
- CIM-urile au ca efect creșterea bazei MSC-urilor, acestea din urmă putând fi mai mici în lipsa CIM-urilor și dacă ar exista o interdicție de stabilire unilaterală *a posteriori* a tarifelor aplicabile operațiunilor de către băncile de emiter, și anume o normă care să interzică băncilor de emiter și de acceptare să stabilească quantumul comisioanelor interbancare după ce a fost efectuată o achiziție de către unul dintre titularii de carduri ale băncii de emiter de la unul dintre comercianții băncii de acceptare și după ce operațiunea a fost supusă decontării (denumită în continuare „interdicția de stabilire a tarifelor *ex post*”). CIM-urile generează, așadar, o restrângere a concurenței prin prețuri între băncile de acceptare, în detrimentul comercianților și al clienților acestora.
- CIM-urile nu pot fi considerate „restricții accesorii” întrucât nu reprezintă o necesitate obiectivă pentru funcționarea unui sistem de carduri de plată deschis. Acesta ar putea funcționa exclusiv pe baza unei remunerări a băncilor de emiter de către titularii de carduri, a băncilor de acceptare de către comercianți și a proprietarului sistemului prin intermediul comisioanelor plătite de băncile de emiter și de acceptare. Contrar restricțiilor necesare pentru punerea în aplicare a unei operațiuni principale, restricțiile dezirabile exclusiv pentru succesul comercial al operațiunii respective sau care prezintă creșteri ale eficienței nu pot fi examinate decât în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE.
- În ceea ce privește efectele cerinței, în cadrul sistemului MasterCard, de a accepta toate cardurile Maestro sau MasterCard indiferent de banca de emiter (denumită în continuare „Honour All Cards Rule”), eliminarea CIM-urilor nu ar însemna posibilitatea băncilor de emiter de a stabili în mod liber și unilateral comisioanele interbancare, întrucât acest risc ar putea fi evitat printr-o normă cu efecte mai puțin restrictive asupra concurenței, precum interdicția de stabilire a tarifelor *ex post*.
- În ceea ce privește articolul 81 alineatul (3) CE, argumentele economice invocate de recurențe, întemeiate pe rolul CIM-urilor în echilibrarea sistemului MasterCard și în maximizarea acestuia, nu sunt suficiente pentru a demonstra că CIM-urile generează avantaje obiective. În special, recurențele nu au prezentat probe care să demonstreze că eventuale avantaje obiective ar compensa inconvenientele pe care le prezintă CIM-urile pentru comercianți și pentru clienții acestora.

Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 12 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 1 martie 2008, recurențele au introdus o acțiune prin care urmăreau anularea deciziei în litigiu sau, în subsidiar, anularea articolelor 3-5 și 7 din aceasta.
- 13 În susținerea acțiunii formulate, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 73 din hotărârea atacată, recurențele au invocat patru motive, întemeiate, în primul rând, pe încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE ca urmare a unor erori în analiza efectelor CIM-urilor asupra concurenței, în al doilea rând, pe încălcarea articolului 81 alineatul (3) CE, în al treilea rând, pe încălcarea articolului 81

alineatul (1) CE ca urmare a calificării eronate a unor decizii ale unei asocieri de întreprinderi aplicate CIM-urilor și, în al patrulea rând, pe existența unor vicii care afectează procedura administrativă, precum și pe erori de fapt.

- 14 În intervențiile în fața Tribunalului, BRC, EuroCommerce, precum și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord au solicitat respingerea acțiunii formulate de recurente, iar Banco Santander SA, RBS, HSBC Bank plc (denumită în continuare „HSBC”), BoS, LTSB și MBNA Europe Bank Ltd (denumită în continuare „MBNA”) au solicitat în special anularea deciziei în litigiu.
- 15 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunea formulată de recurente statuând, în esență, că acestea nu au stabilit că decizia în litigiu era afectată de o eroare de drept sau de o eroare vădită de apreciere.

Concluziile părților

- 16 Recurentele solicită Curții, în esență:
- anularea hotărârii atacate;
 - anularea deciziei în litigiu și
 - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată aferente celor două proceduri.
- 17 RBS, HSBC, LBG și MBNA au prezentat memoriile în răspuns în susținerea recursului, iar BRC, EuroCommerce și Regatul Unit susțin concluziile Comisiei prin care aceasta solicită, în esență, respingerea recursului și, în subsidiar, respingerea acțiunii în anulare formulate împotriva deciziei în litigiu.
- 18 Concluziile recursurilor incidente formulate de RBS și de LBG sunt, în esență, aceleași cu cele ale recursului principal.
- 19 Recurentele susțin concluziile recursurilor incidente, iar Comisia, susținută de BRC, solicită respingerea acestora.

Cu privire la admisibilitatea recursurilor incidente

- 20 Comisia invocă inadmisibilitatea recursurilor incidente formulate de RBS și, respectiv, de LBG pentru motivul că figurează, fiecare, în același înscris ca și memoriul în răspuns depus de părțile vizate în recursul principal.
- 21 Astfel cum arată Comisia, articolul 176 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, intrat în vigoare la 1 noiembrie 2012, prevede că „[r]ecursul incident trebuie formulat prin înscris separat, distinct de memoriul în răspuns”.
- 22 Totuși, este necesar să se arate că versiunile electronice ale recursurilor incidente formulate de RBS și, respectiv, de LBG au fost primite la grefa Curții la 31 octombrie 2012 și au fost urmate de depunerea originalelor cu două zile și, respectiv, cinci zile mai târziu.
- 23 În consecință, indiferent dacă se aplică articolul 57 alineatul (7) din Regulamentul de procedură în vigoare de la 1 noiembrie 2012 sau articolul 37 alineatul (6) din Regulamentul de procedură în vigoare până la această dată, recursurile incidente au fost introduse în mod valabil la 31 octombrie 2012.

- 24 Or, Regulamentul de procedură în vigoare la 31 octombrie 2012 nu cuprinde nicio dispoziție echivalentă cu articolul 176 alineatul (2) invocat de Comisie. În consecință, recursurile incidente nu pot fi considerate inadmisibile pentru motivul că au fost prezentate în cadrul memoriilor în răspuns la recursul principal.
- 25 Excepțiile de inadmisibilitate mai punctuale invocate de Comisie vor fi examinate în cadrul motivelor vizate.
- 26 În ceea ce privește recursul principal, în măsura în care Comisia susține, cu titlu introductiv, că acest recurs este, „în esență”, inadmisibil, instituția menționată invocă, în realitate, punctual inadmisibilitatea anumitor părți specifice ale recursului respectiv, fără însă a pretinde că acesta este inadmisibil în totalitate. Prin urmare, aceste excepții specifice trebuie abordate în cadrul examinării motivelor vizate.

Cu privire la fond

- 27 Prin recursul principal și prin recursurile incidente formulate, recurente, precum și RBS și LBG reproșează Tribunalului săvârșirea unor erori de drept prin faptul că a statuat, în esență, că:
- mai multe anexe la cererea introductivă în primă instanță erau inadmisibile (al treilea motiv al recursului principal);
 - Comisia a considerat fără a săvârși vreo eroare că sistemul de plată MasterCard constituie o „asociere de întreprinderi”, în sensul articolului 81 CE, în pofida modificărilor aduse de IPO (al doilea motiv al recursului principal);
 - decizia în litigiu demonstrează corespunzător cerințelor legale că CIM-urile au efecte de restrângere a concurenței (recursul incident formulat de RBS și primul motiv al recursului formulat de LBG);
 - CIM-urile nu pot fi considerate ca fiind necesare în mod obiectiv pentru funcționarea sistemului MasterCard (primul motiv al recursului principal) și
 - Comisia a putut considera fără a săvârși vreo eroare că recurentele nu au demonstrat că CIM-urile îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE (al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG).
- 28 Primul motiv al recursului principal, precum și recursul incident formulat de RBS și primul motiv al recursului incident formulat de LBG vizează aspectul dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a achiesat la concluzia deciziei în litigiu potrivit căreia stabilirea CIM-urilor intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 81 alineatul (1) CE. În vederea examinării acestor motive, se impune abordarea în primul rând a celui de al treilea motiv al recursului principal. Întrucât examinarea primului motiv al recursului principal, precum și a recursului incident formulat de RBS și a primului motiv al recursului incident formulat de LBG ar deveni superfluă dacă cel de al doilea motiv al recursului principal ar fi fondat, este necesară abordarea în al doilea rând a celui de al doilea motiv.

Cu privire la al treilea motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la admisibilitatea anumitor anexe la cererea introductivă în primă instanță

Hotărârea atacată

- 29 În ceea ce privește obiecția invocată în fața sa cu privire la examinarea de către Comisie a elementelor de probă cu caracter economic prezentate de recurente în cursul procedurii care a condus la adoptarea deciziei în litigiu, Tribunalul a arătat, la punctul 183 din hotărârea atacată, că recurentele reproșau Comisiei faptul că nu le-a examinat și nici nu a răspuns la acestea. Tribunalul a constatat, la punctul 185 din hotărârea atacată, că această obiecție „este prezentată într-o formă foarte succintă în cererea introductivă și că argumentația care o susține este, în realitate, dezvoltată în anexele A.13[-]A.15 [...], redactate de diferiți experți aflați la originea probelor economice prezentate în cursul procedurii administrative și la care reclamantele fac o trimitere globală”.
- 30 Potrivit punctelor 186-188 din hotărârea atacată:
- „186[...] la punctele 52-54 din cererea introductivă, reclamantele se limitează să arate că au furnizat argumente economice substanțiale în cursul procedurii administrative, respinse sau denaturate de Comisie, și că «concluziile economiștilor [lor]» susțin analiza lor juridică, potrivit căreia Comisia a «greșit în special concluzionând că taxa interbancară [era] o limitare a concurenței[,] concentrându-se asupra impactului taxei interbancare (sau a cuantumurilor diferite ale acesteia) asupra MSC-urilor, fără a examina efectul asupra costurilor suportate de deținătorii de carduri[,] contestând faptul că mecanismul [trebuia] să stabilească un nivel al comisionului interbancar care să maximizeze volumul tranzacțiilor și ignorând faptul că acest lucru promov[a] bunăstarea consumatorului».
- 187 În consecință, trebuie să se constate că, deși cererea introductivă cuprinde enunțul obiecției reclamantelor, aceasta nu cuprinde o argumentație de natură să o susțină.
- 188 Prin urmare, Comisia susține în mod întemeiat că din textul cererii introductive nu reies elemente suficiente de precizie pentru ca Tribunalul să își poată exercita controlul, iar Comisia să își pregătească apărarea.”
- 31 În cadrul primului aspect al celui de al patrulea motiv al cererii introductive în primă instanță, care figurează la punctele 111-130 din aceasta și este întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare al recurentelor, acestea au reproșat Comisiei în special o „lipsă de claritate a scrisorii de prezentare a situației de fapt” pe care Comisia le-a adresat-o la 23 martie 2007, după audierea din 14 și din 15 noiembrie 2006. În această privință, Tribunalul a constatat, la punctul 278 din hotărârea atacată, că „argumentația reclamantelor apare doar într-o formă foarte succintă în cererea introductivă a acestora”. La punctul 280 din hotărârea menționată, Tribunalul a considerat că, întrucât recurentele s-au limitat să efectueze o trimitere generală la anexa A.20. la cererea introductivă în primă instanță, această anexă nu poate fi luată în considerare.
- 32 La punctele 189 și 282 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins ca inadmisibile obiecțiile întemeiate pe examinarea de către Comisie a elementelor de probă cu caracter economic prezentate de recurente și, respectiv, pe lipsa de claritate a scrisorii în care a fost prezentată situația de fapt.

Argumentele părților

- 33 Recurentele arată că Tribunalul a săvârșit erori de drept în ceea ce privește admisibilitatea mai multor anexe la cererea introductivă în primă instanță. Contrar cerințelor prevăzute la articolul 52 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nu există, potrivit recurentelor, niciun temei juridic care să permită Tribunalului să limiteze în acest mod dreptul de acces la instanță.

- 34 În subsidiar, chiar dacă Tribunalul dispunea de astfel de competențe, acesta ar fi săvârșit o eroare atunci când a considerat că limitarea în cauză trebuia aplicată în speță. La punctele 188-189 și 278 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi săvârșit de asemenea o eroare de apreciere considerând că enunțul anumitor obiecții formulate de reclamante nu revela elemente suficient de precise pentru ca anexele aferente să poată fi considerate admisibile. Astfel, Tribunalul ar fi trebuit să concluzioneze că punctele 52-54 și 122 din cererea introductivă în primă instanță erau suficient de precise în ceea ce privește obiecțiile și argumentele invocate și că anexele A.13-A.15 și A.20 la această cerere introductivă erau, în consecință, admisibile. În plus, la punctul 219 din hotărârea atacată, Tribunalul nu s-ar fi pronunțat cu privire la problema dacă anexele A.13 și A.14 la respectiva cerere introductivă trebuiau să fie respinse, în pofida faptului că a respins argumentul referitor la aceste anexe la punctele 185-189 din hotărârea menționată. În această privință, recurentele apreciază în special că faptul că ele au identificat, pe de o parte, aspecte specifice din cererea introductivă menționată pe care doreau să le completeze prin anexe și, pe de altă parte, anexele corespunzătoare ar fi trebuit să fie suficient.
- 35 În acest context, recurentele contestă de asemenea afirmația care figurează la punctul 190 din hotărârea atacată, potrivit căreia, în esență, în măsura în care obiecția lor ar putea fi înțeleasă în sensul că reproșează Comisiei că „nu a luat în considerare argumentele economice care demonstau avantajele CIM-urilor pentru sistemul [de plată] MasterCard, pentru deținătorii de carduri sau pentru consumatori în general, [această obiecție] este lipsită de relevanță în cadrul unui motiv întemeiat pe încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE”.
- 36 Potrivit Comisiei, argumentarea recurentelor din cadrul celui de al treilea motiv al recursului principal nu este clară. Pe de o parte, acestea ar afirma că nu există un temei juridic care să justifice restricția impusă de Tribunal și că exercitarea dreptului lor de acces la instanță ar fi împiedicată. Pe de altă parte, acestea ar susține că argumentele expuse în anexele la cererea introductivă în primă instanță erau rezumate suficient în această cerere introductivă, ceea ce ar constitui o chestiune de fapt inadmisibilă. Pe de altă parte, recurentele nu ar explica în ce mod soluția din hotărârea atacată ar fi fost diferită dacă anexele în cauză ar fi fost luate în considerare de Tribunal.
- 37 RBS și HSBC nu iau poziție în raport cu al treilea motiv al recursului principal. LBG și MBNA susțin acest motiv, fără a-i consacra argumente specifice. BRC și EuroCommerce contestă pe scurt motivul menționat. Fără a prezenta argumente specifice, Regatul Unit solicită respingerea acestuia.

Aprecierea Curții

- 38 În temeiul articolului 21 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, aplicabil Tribunalului în temeiul articolului 53 primul paragraf din același statut, și al articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, cererea introductivă trebuie să arate obiectul litigiului și să cuprindă expunerea sumară a motivelor invocate.
- 39 Din jurisprudența Curții reiese că „expunerea sumară a motivelor”, care trebuie să fie indicată în cererea introductivă, în sensul acestor articole, înseamnă că cererea introductivă trebuie să clarifice în ce constă motivul pe care se întemeiază acțiunea (a se vedea Hotărârea Fives Lille Cail și alții/Înalta Autoritate, 19/60, 21/60, 2/61 și 3/61, EU:C:1961:30, 588, precum și Hotărârea Grifoni/CEEA, C-330/88, EU:C:1991:95, punctul 18).
- 40 Astfel, este necesar între altele, pentru ca o acțiune la Tribunal să fie admisibilă, ca elementele esențiale de fapt și de drept pe care aceasta se întemeiază să rezulte, cel puțin în mod sumar, dar coerent și comprehensibil, din însuși textul cererii introductive. Deși este adevărat că textul acesteia poate fi susținut și completat, cu privire la aspecte specifice, prin trimiteri la anumite pasaje din înscrisurile anexate, o trimitere globală la alte înscrisuri, chiar anexate la cererea introductivă, nu poate suplini absența elementelor esențiale ale argumentării în drept, care, în temeiul dispozițiilor amintite mai sus,

trebuie să figureze în cererea introductivă (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctele 94-100, precum și Hotărârea Versalis/Comisia, C-511/11 P, EU:C:2013:386, punctul 115).

- 41 Astfel, în vederea garantării securității juridice și a bunei administrări a justiției, expunerea sumară a motivelor formulate de reclamant trebuie să fie suficient de clară și precisă pentru a permite pârâtului să își pregătească apărarea, iar instanței competente să se pronunțe asupra acțiunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Grifoni/CEEA, EU:C:1991:95, punctul 18). Astfel, nu revine Tribunalului sarcina de a căuta și de a identifica în anexe motivele pe care le-ar putea considera drept temei al acțiunii (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, EU:C:2005:408, punctele 97 și 100). Cerințe similare se impun în cazul în care un argument este invocat în susținerea unui motiv invocat în fața Tribunalului (a se vedea Hotărârea Versalis/Comisia, EU:C:2013:386, punctul 115).
- 42 În aceste condiții, recurentele susțin în mod greșit că nu există un temei juridic care să justifice abordarea urmată de Tribunal cu privire la luarea în considerare a conținutului anexelor prezentate în fața sa.
- 43 În ceea ce privește argumentarea subsidiară expusă la punctul 34 din prezenta hotărâre, trebuie să se arate de la început că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 189 și 282 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a declarat inadmisibile anexele în cauză, astfel cum susțin recurentele, ci două obiecții care, deși erau enunțate în cererea introductivă în primă instanță, nu erau, potrivit aprecierii realizate de Tribunal, însoțite de elemente suficient de precise pentru ca Tribunalul să își poată exercita controlul, iar partea adversă să își pregătească apărarea. În această privință, recurentele interpretează, așadar, greșit hotărârea atacată.
- 44 De altfel, acestea din urmă invocă întemeindu-se pe această interpretare greșită faptul că, la punctul 219 din hotărârea atacată, Tribunalul, în cadrul celui de al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță, nu a statuat cu privire la problema dacă anexele A.13 și A.14 la această cerere trebuiau înlăturate, deși a respins argumentul referitor la aceste anexe la punctele 185-189 din respectiva hotărâre.
- 45 În plus, în cadrul prezentului recurs, recurentele nu au susținut și cu atât mai puțin nu au dovedit că Tribunalul, la punctele 186 și 278 din hotărârea atacată, a denaturat conținutul sau semnificația părților vizate din cererea introductivă în primă instanță pentru a concluziona, în continuare, că acestea nu erau suficient de detaliate pentru a putea îndeplini cerințele prevăzute la articolul 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului și că nu se poate ține seama de anexele aferente.
- 46 Întrucât, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 35 din prezenta hotărâre, recurentele critică punctul 190 din hotărârea atacată, este necesar să se respingă argumentul acestora ca inoperant, deoarece aspectul respectiv vizează un motiv neesențial al hotărârii atacate, astfel cum rezultă în special din utilizarea sintagmei introductive „[î]n plus”.
- 47 Având în vedere cele de mai sus, este necesară respingerea în totalitate a celui de al treilea motiv al recursului principal.

Cu privire la al doilea motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept și/sau pe o motivare insuficientă în ceea ce privește aprecierea aspectului dacă MasterCard este o asociere de întreprinderi

48 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, la punctul 259 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat următoarele:

„Trebuie să se constate că, având în vedere cele două elemente menționate anterior, și anume menținerea unei puteri decizionale a băncilor după IPO în cadrul [MasterCard] și existența unei comunități de interese între aceasta și bănci cu privire la problema CIM-urilor, Comisia a putut considera în mod legitim, în esență, că, în pofida modificărilor aduse de [IPO], [MasterCard] a continuat să fie o formă instituțională de coordonare a comportamentului băncilor [participante]. În consecință, Comisia a menținut în mod întemeiat calificarea drept decizii ale unei asocieri de întreprinderi pentru deciziile de stabilire a CIM-urilor, adoptate de organele [MasterCard].”

Argumentele părților

49 Potrivit recurentelor, Tribunalul, statuând că MasterCard, în pofida modificărilor aduse de IPO structurii și modului său de administrare, este o asociere de întreprinderi atunci când ia decizii referitoare la CIM-uri, a săvârșit o eroare de drept și/sau a viciat hotărârea atacată printr-o motivare insuficientă.

50 Mai întâi, pretinsa comunitate de interese dintre MasterCard și băncile participante, precum și puterea decizională a acestor bănci ulterior IPO cu privire la alte chestiuni decât CIM-urile sunt, potrivit recurentelor, insuficiente pentru susținerea punctului de vedere potrivit căruia MasterCard este o asociere de întreprinderi atunci când ia decizii referitoare la CIM-uri. Astfel, recurențele subliniază că din jurisprudența Curții reiese că o organizație nu poate fi calificată drept asociere de întreprinderi, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, în cazul în care, pe de o parte, nu este compusă dintr-o majoritate de reprezentanți ai întreprinderilor în cauză și, pe de altă parte, legislația națională impune ca aceasta să urmărească interese diferite de cele ale întreprinderilor menționate atunci când adoptă propriile decizii. Or, ulterior IPO, pe de o parte, consiliul de administrație al MasterCard ar fi fost compus dintr-o majoritate semnificativă de persoane care nu aveau nicio legătură cu vreo instituție financiară. Pe de altă parte, MasterCard ar fi o entitate comercială distinctă de clientela sa bancară, care își urmărește propriul interes comercial și condusă de comitetul său de direcție care ar avea obligația legală de a acționa în conformitate cu îndatoririle sale fiduciare față de acționarii MasterCard.

51 În continuare, ulterior IPO, puterea decizională reziduală a băncilor participante cu privire la alte chestiuni decât CIM-urile ar fi vădit lipsită de relevanță pentru a califica MasterCard drept asociere de întreprinderi atunci când ia decizii referitoare la CIM-uri. Astfel, chiar dacă se presupune că, ulterior IPO, MasterCard poate fi calificată totuși drept asociere de întreprinderi atunci când ia decizii cu privire la alte aspecte decât CIM-urile, această calificare ar fi lipsită de relevanță pentru a stabili dacă aceasta este situația atunci când ia decizii referitoare la CIM-uri. Recurențele adaugă că insuficiența puterii decizionale reziduale a băncilor participante cu privire la alte chestiuni decât CIM-urile este confirmată de utilizarea termenului „părea” la punctul 249 din hotărârea atacată, care indică în mod clar că elementele factuale nu erau suficiente nici măcar pentru a susține teza potrivit căreia MasterCard este o asociere de întreprinderi atunci când ia decizii cu privire la alte aspecte decât CIM-urile.

52 Pretinsa comunitate de interese dintre MasterCard și băncile participante în ceea ce privește stabilirea sau menținerea unor CIM-uri ridicate ar fi de asemenea lipsită de relevanță și, în orice caz, insuficientă pentru a califica MasterCard drept asociere de întreprinderi. Hotărârea *Verband der Sachversicherer/Comisia* (45/85, EU:C:1987:34), citată la punctul 251 din hotărârea atacată, nu ar susține punctul de vedere potrivit căruia comunitatea de interese este un factor pertinent pentru

aprecierea existenței unei asocieri de întreprinderi. Chiar dacă se presupune că pretinsa comunitate de interese dintre aceste bănci și MasterCard este un factor pertinent pentru a stabili dacă MasterCard este o asociere de întreprinderi atunci când ia decizii referitoare la CIM-uri, acest factor ar fi insuficient pentru a se ajunge la această concluzie. Astfel, pe de o parte, existența unei asocieri de întreprinderi în sensul articolului 81 alineatul (1) CE nu poate fi dedusă din simpla împrejurare că o societate cotată poate lua în considerare și interesul clienților săi atunci când adoptă decizii. Pe de altă parte, cu caracter mai general, deducerea existenței unei asocieri de întreprinderi în vederea aplicării dreptului concurenței din simplul fapt că două sau mai multe întreprinderi pot avea un interes economic comun ar conduce la consecințe juridice absurde și nedorite, în special pe piețele concentrate.

- 53 În sfârșit, recurențele susțin că teza Comisiei nu poate fi susținută nici pe baza criteriului unei comunități de interese. În acest scop, acestea reproșează Tribunalului că s-a limitat să afirme că acceptanții repercutează în mod normal CIM-urile asupra comercianților și că a omis astfel să examineze dacă afirmația Comisiei potrivit căreia băncile de acceptare au un interes să stabilească CIM-uri ridicate era susținută de vreo probă.
- 54 Comisia arată, în esență, că argumentarea rezumată la punctele 50-52 din prezenta hotărâre, cu excepția celei referitoare la interpretarea Hotărârii *Verband der Sachversicherer*/Comisia (EU:C:1987:34), urmărește să repună în discuție aprecierea faptelor efectuată de Tribunal și este, în consecință, inadmisibilă. Comisia adaugă în cadrul răspunsului său cu privire la fond că, în măsura în care al doilea motiv al recursului principal vizează motivarea insuficientă, acest motiv nu este susținut de argumente.
- 55 Regatul Unit pretinde că argumentul menționat la punctul 53 din prezenta hotărâre este inadmisibil întrucât se limitează să repună în discuție aprecierea faptelor efectuată în primă instanță.
- 56 Cu privire la fond, Comisia consideră că, potrivit jurisprudenței, MasterCard poate fi calificată drept asociere de întreprinderi ca urmare a IPO, iar CIM-urile pot fi calificate drept decizie a unei astfel de asocieri. Cu privire la acest aspect, aceasta arată în special că, în funcție de circumstanțe, instanța Uniunii a utilizat o multitudine de criterii neexhaustive pentru a statua cu privire la existența unei asocieri de întreprinderi. În speță, membrii MasterCard ar fi exclusiv bănci de emisie și de acceptare, care și-ar fi limitat libertatea comercială delegând anumite decizii organului lor comun, și anume consiliul de administrație mondial al MasterCard sau reprezentanții săi, care ar stabili quantumul CIM-urilor pentru ele. Potrivit Comisiei, „distincția alambicată efectuată de MasterCard cu privire la rolul comunității de interese” nu este fondată.
- 57 RBS, HSBC, LBG și MBNA achiesează la al doilea motiv al recursului principal. HSBC consideră în special că criteriile juridice aplicate în mod constant de Curte pentru a identifica o asociere de întreprinderi, în special faptul că asocierea este controlată de reprezentanți ai membrilor săi și acționează exclusiv în interesul lor, nu sunt prezente în speță. LBG arată în special că criteriul „comunității de interese”, utilizat în mod greșit de Tribunal, este mult mai larg decât cel al „voinței concordante” aplicat pentru a stabili dacă există un acord care intră sub incidența articolului 81 CE, având în vedere că acesta este îndeplinit chiar și în lipsa oricărei forme de coluziune.
- 58 BRC, EuroCommerce și Regatul Unit contestă argumentarea invocată în susținerea celui de al doilea motiv al recursului principal. În această privință, EuroCommerce susține în special că decizia asocierii de întreprinderi pe care o constituia MasterCard înainte de IPO este încă în vigoare, astfel încât nici Comisia, nici Tribunalul nu trebuia să examineze dacă, ulterior IPO, MasterCard constituia încă o asociere de întreprinderi. Regatul Unit consideră că acest motiv demonstrează o abordare excesiv de formală cu privire la tipurile de acte care intră sub incidența articolului 81 CE. Potrivit acestui stat membru, condiția esențială a comportamentului coordonat este în mod clar îndeplinită în speță.

Aprecierea Curții

– Cu privire la admisibilitate

- 59 Atunci când recurențele invocă în special, în cadrul celui de al doilea motiv al recursului principal, o motivare insuficientă a hotărârii atacate, acestea se limitează, în realitate, să pretindă că Tribunalul ar fi încălcat noțiunea „asocieri de întreprinderi”, în sensul articolului 81 alineatul (1) CE. În consecință, în măsura în care acest motiv este întemeiat pe motivarea pretins insuficientă a hotărârii menționate, trebuie respins ca inadmisibil.
- 60 Se impune de asemenea admiterea excepției de inadmisibilitate invocate de Regatul Unit, expusă la punctul 55 din prezenta hotărâre. În această privință, trebuie amintit că din articolul 256 TFUE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții rezultă că Tribunalul este singurul competent, pe de o parte, să constate faptele, cu excepția cazului în care inexactitatea materială a constatărilor sale ar rezulta din înscrisurile din dosar care i-au fost prezentate, și, pe de altă parte, să aprecieze aceste fapte. Totuși, odată ce Tribunalul a constatat sau a apreciat faptele, Curtea este competentă, în temeiul articolului 256 CE, să exercite un control asupra calificării juridice a acestor fapte și asupra consecințelor juridice care au fost stabilite de Tribunal pe baza acestora (a se vedea în special Hotărârea General Motors/Comisia, C-551/03 P, EU:C:2006:229, și Hotărârea Evonik Degussa/Comisia, C-266/06 P, EU:C:2008:295, punctul 72). În consecință, în măsura în care, prin argumentul expus la punctul 53 din prezenta hotărâre, recurențele urmăresc să obțină din partea Curții o nouă apreciere a situației de fapt constatate de Tribunal, argumentul acestora trebuie respins ca inadmisibil.
- 61 În ceea ce privește restul, în măsura în care argumentele expuse la punctele 50-52 din prezenta hotărâre sunt întemeiate pe o eroare de drept cu privire la aprecierea aspectului dacă MasterCard este o asociere de întreprinderi, trebuie arătat că, contrar celor susținute de Comisie, recurențele nu se limitează, în esență, să repună în discuție aprecierea faptelor efectuată în primă instanță, ci invocă, în esență, probleme de drept care sunt admisibile au stadiul recursului.

– Cu privire la fond

- 62 Fără a aduce atingere dreptului operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent, dar autonom, la comportamentul constatat sau previzibil al concurenților lor (a se vedea Hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, EU:C:1975:174, punctul 174, Hotărârea Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85-C-129/85, EU:C:1993:120, punctul 71, precum și Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, C-238/05, EU:C:2006:734, punctul 53 și jurisprudența citată), articolul 81 CE este de natură să înglobeze orice formă de cooperare și de coluziune între întreprinderi, inclusiv prin intermediul unei structuri colective sau al unui organ comun, cum ar fi o asociere, care urmărește să producă efectele pe care această dispoziție vizează să le reprime (a se vedea în acest sens Hotărârea Nederlandse Vereniging voor de fruit en groentenimporthandel și Frubo/Comisia, 71/74, EU:C:1975:61, punctul 30, Hotărârea van Landewyck și alții/Comisia, 209/78-215/78 și 218/78, EU:C:1980:248, punctul 88, precum și Hotărârea Eurofer/Comisia, C-179/99 P, EU:C:2003:525, punctul 23).
- 63 Astfel, dintr-o jurisprudență consacrată reiese că, deși articolul 81 CE distinge noțiunea „practică concertată” de noțiunea „acorduri între întreprinderi” sau „decizii ale unor asocieri de întreprinderi”, scopul este acela de a include, în cadrul interdicțiilor prevăzute de această dispoziție, diferite forme de coordonare între întreprinderi a comportamentului lor pe piață (a se vedea în special Hotărârea Imperial Chemical Industries/Comisia, 48/69, EU:C:1972:70, punctul 64, Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, punctul 112, precum și Hotărârea Asnef-Equifax și

Administración del Estado, EU:C:2006:734, punctul 32) și de a evita astfel ca întreprinderile să poată eluda aplicarea normelor de concurență ca urmare doar a formei prin intermediul căreia acestea își coordonează comportamentul în cauză.

- 64 În speță, astfel cum reiese în special din cuprinsul punctului 238 din hotărârea atacată, este cert că, înainte de IPO, MasterCard putea fi considerată o „asociere de întreprinderi” în sensul articolului 81 CE. Reiese de asemenea din cuprinsul acestui punct că, în cadrul celui de al treilea motiv formulat de recurente în primă instanță, acestea reproșau Comisiei în special că nu a luat în considerare modificările aduse de IPO structurii și administrării MasterCard. În aceste condiții, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 244 din hotărârea atacată, al treilea motiv invocat în fața Tribunalului se referea la aspectul dacă, ulterior modificărilor aduse de IPO, MasterCard putea să fie considerată în continuare drept „o formă instituționalizată de coordonare a comportamentului băncilor”.
- 65 În acest context trebuie analizate argumentele invocate în cadrul celui de al doilea motiv al recursului principal.
- 66 Din cuprinsul punctului 259 din hotărârea atacată reiese că, întemeindu-se, pe de o parte, pe menținerea unei puteri decizionale a băncilor în cadrul MasterCard și, pe de altă parte, pe existența unei comunități de interese între aceasta și bănci în ceea ce privește CIM-urile, Tribunalul a respins argumentația recurentelor, amintită la punctul 238 din hotărârea atacată, potrivit căreia, în esență, modificările aduse structurii și administrării MasterCard în cadrul IPO aveau drept consecință faptul că această organizație, la momentul adoptării deciziei în litigiu, nu mai putea fi considerată o „asociere de întreprinderi” în sensul articolului 81 CE.
- 67 Mai concret, în ceea ce privește, în primul rând, argumentele rezumate la punctele 51 și 52 din prezenta hotărâre, este necesar să se arate că cele două elemente asupra cărora Tribunalul și-a concentrat analiza în cadrul celui de al treilea motiv al cererii introductive în primă instanță trebuie coroborate. Astfel, după cum reiese din cuprinsul punctului 238 din hotărârea atacată, recurentele au susținut, pe de o parte, că ulterior IPO băncile nu mai controlau MasterCard și că aceasta stabilea unilateral CIM-urile. Pe de altă parte, din cuprinsul punctului 239 din hotărârea menționată reiese că se reproșa Comisiei că nu a demonstrat că MasterCard continua să acționeze în interesul acestor bănci sau în numele lor mai curând decât în numele acționarilor MasterCard Inc.
- 68 În această privință, la punctele 245-249 din hotărârea atacată, Tribunalul, în exercitarea aprecierii sale suverane a faptelor, a constatat în primul rând, în esență, că, la data adoptării deciziei în litigiu, chiar dacă băncile membre ale MasterCard nu participau la procesul decizional referitor la CIM-uri din cadrul organelor acestei organizații, „MasterCard părea mai degrabă să continue să funcționeze în Europa ca o asociere de întreprinderi ale cărei bănci nu erau doar clienți pentru serviciile furnizate, ci participau în mod colectiv și descentralizat la aspecte esențiale ale puterii decizionale”. Este necesar să se sublinieze în această privință că, în pofida utilizării neadecvate de către Tribunal a termenului „părea” în acest context, reiese dintr-o interpretare coroborată a punctelor 245-249 din hotărârea atacată că Tribunalul a verificat efectiv că la data deciziei în litigiu, băncile continuau să exercite în mod colectiv o putere decizională asupra unor aspecte esențiale ale funcționării organizației de plată MasterCard, ulterior IPO, ceea ce tindea să relativizeze în mare măsură consecințele rezultate în urma IPO. În al doilea rând, la punctele 250-258 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat de asemenea că, în esență, Comisia a putut concluziona în mod legitim că CIM-urile reflectau interesele băncilor pentru motivul că exista o comunitate de interese între MasterCard, acționarii săi și bănci.
- 69 Analizate împreună, aceste două elemente, rezumate la punctul 259 din hotărârea atacată, explică motivul pentru care, potrivit Tribunalului, stabilirea CIM-urilor de către MasterCard continua să funcționeze, în pofida modificărilor aduse de IPO, ca „o formă instituționalizată de coordonare a comportamentului băncilor”. Astfel, potrivit logicii adoptate de Tribunal în hotărârea atacată, având în

vedere că interesele MasterCard și cele ale acționarilor MasterCard Inc. coincideau, în ceea ce privește stabilirea CIM-urilor, băncile participante erau în măsură să delege stabilirea acestor comisioane, păstrând în același timp, în mai multe alte privințe, puteri de decizie.

- 70 Pe de altă parte, din interpretarea coroborată a punctelor 238-260 din hotărârea atacată și în special din cuprinsul punctelor 243-245, 249 și 259 din aceasta reiese că, în cadrul examinării aspectului dacă forma instituționalizată de cooperare în care opera MasterCard înainte de IPO încetase să funcționeze după acest eveniment, Tribunalul a reținut în mod suveran cele două criterii în cauză ca pertinente pe baza elementelor de fapt și de drept existente la data deciziei în litigiu, aprecierea sa înscriindu-se în cadrul factual mai larg cu care era sesizat.
- 71 În special, Tribunalul a apreciat existența unei comunități de interese ca relevantă în speță nu numai pe baza unei coincidențe teoretice între interesele băncilor și cele ale MasterCard, ci și în urma luării în considerare, în aprecierea sa suverană asupra faptelor, a circumstanțelor de fapt specifice cu privire la care nu s-a invocat nicio denaturare, în special, în primul rând, după cum reiese din argumentația părților astfel cum a fost expusă la punctele 238 și 239 din hotărârea atacată, a faptului că era cert că MasterCard acționa în interesul băncilor înainte de IPO, în al doilea rând, după cum reiese din cuprinsul punctului 256 din hotărârea menționată, a evoluției constatate după IPO, care arată că această organizație continuă, în realitate, să țină seama de interesele concrete ale băncilor atunci când stabilește nivelul CIM-urilor, și, în al treilea rând, după cum reiese din cuprinsul punctului 258 din aceeași hotărâre, a faptului că interesele acționarilor MasterCard nu se opun intereselor băncilor.
- 72 În aceste condiții, Tribunalul a putut să considere, în circumstanțele specifice speței și ținând seama de argumentarea prezentată în fața sa, că atât puterea decizională reziduală a băncilor cu privire la alte chestiuni decât CIM-urile ulterior IPO, cât și comunitatea de interese dintre MasterCard și bănci erau relevante și suficiente în vederea aprecierii aspectului dacă, după IPO, MasterCard putea fi considerată în continuare o „asociere de întreprinderi”, în sensul articolului 81 CE.
- 73 În ceea ce privește trimiterea, la punctul 251 din hotărârea atacată, la Hotărârea *Verband der Sachversicherer/Comisia* (EU:C:1987:34, punctul 29), trebuie arătat că această trimitere urmărește doar să răspundă criticii reluate la punctul 239 din hotărârea atacată, potrivit căreia criteriul existenței unei comunități de interese între MasterCard și bănci nu s-ar baza pe niciun precedent jurisprudențial. Contrar a ceea ce sugerează recurențele, prin faptul că a amintit în acest context că „din jurisprudența Curții reiese că existența unei comunități de interese sau a unui interes comun este un element relevant pentru a aprecia existența unei decizii a unei asocieri de întreprinderi în sensul articolului 81 alineatul (1) CE”, Tribunalul nu a înțeles să stabilească un criteriu general și cu atât mai puțin un criteriu exclusiv.
- 74 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentarea rezumată la punctul 50 din prezenta hotărâre, este adevărat că din jurisprudența Curții reiese că o decizie a unui organism care dispune de competențe de reglementare într-un sector determinat poate să nu intre sub incidența articolului 81 CE în cazul în care acesta este compus dintr-o majoritate de reprezentanți ai puterii publice și ia decizia menționată cu respectarea anumitor criterii de interes public (a se vedea în special Hotărârea *Pavlov și alții*, C-180/98-C-184/98, EU:C:2000:428, punctul 87, precum și jurisprudența citată).
- 75 Totuși, jurisprudența citată la punctul anterior se referea, în esență, la aspectul dacă, atunci când adoptau o anumită reglementare, organismele vizate, care erau compuse, cel puțin în parte, din reprezentanți ai operatorilor economici dintr-un sector determinat, trebuiau să fie considerate asocieri de întreprinderi sau, dimpotrivă, ca exercitând puterea publică. O astfel de problemă nu se punea în fața Tribunalului în speță. De asemenea, circumstanțele de fapt și problemele juridice care s-au ridicat în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea *Wouters și alții* (C-309/99, EU:C:2002:98) și au fost prezentate concluziile aferente (Concluziile prezentate de avocatul general Léger în cauza *Wouters și alții*, C-309/99, EU:C:2001:390), pe care recurențele se bazează în principal, nu sunt comparabile cu cele din prezenta cauză.

- 76 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se constate că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 45 din concluzii, recurențele nu pot susține că un organism precum MasterCard nu poate fi calificat drept asociere de întreprinderi atunci când adoptă decizii referitoare la CIM-uri, întrucât din cele de mai sus reiese că Tribunalul a putut constata în mod întemeiat că, la luarea acestor decizii, întreprinderile menționate urmăresc sau cel puțin acceptă să își coordoneze comportamentul prin intermediul acestor decizii și că interesele lor colective coincid cu cele luate în considerare la adoptarea deciziilor respective, în special în condițiile în care întreprinderile în discuție au urmărit, timp de mai mulți ani, același obiectiv de reglementare în comun a pieței în cadrul aceleiași organizații, chiar dacă sub forme diferite.
- 77 Având în vedere considerațiile de mai sus, al doilea motiv al recursului principal trebuie respins în totalitate.

Cu privire la primul motiv al recursului principal, întemeiat pe o eroare de drept și/sau pe o motivare insuficientă în ceea ce privește evaluarea necesității obiective a preinsei restrângerii a concurenței

- 78 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a procedat la aprecierea necesității obiective a CIM-urilor înainte de a aborda aspectul dacă aceste comisioane comportă efecte anticoncurențiale. În aceste condiții, este oportun să se examineze, în cadrul prezentei hotărâri, motivul referitor la caracterul accesoriu al CIM-urilor în raport cu sistemul de plată MasterCard înainte de a aborda motivul referitor la efectele eventual restrictive ale comisioanelor menționate.
- 79 În esență, primul motiv al recursului principal este structurat în patru aspecte, dintre care al doilea-al patrulea sunt subsidiare în raport cu primul.

Hotărârea atacată

- 80 Potrivit Tribunalului, primul motiv al cererii introductive în primă instanță cuprindea, în esență, două aspecte. În cadrul primului aspect, recurențele au arătat că s-a reținut în mod eronat de către Comisie că CIM-urile produceau efecte de restrângere a concurenței. În cadrul celui de al doilea aspect, acestea au pretins că Comisia ar fi trebuit să concluzioneze că CIM-urile erau necesare în mod obiectiv pentru funcționarea sistemului MasterCard.
- 81 Examinând în primul rând acest al doilea aspect, Tribunalul a precizat următoarele, la punctul 89 din hotărârea atacată:

„[...] examinarea necesității obiective a unei restricții are un caracter relativ abstract. Așadar, numai restricțiile necesare pentru ca operațiunea principală să poată funcționa în orice situație pot fi considerate ca intrând în domeniul de aplicare al teoriei restricțiilor accesorii. Astfel, considerațiile care se referă la caracterul indispensabil al restricției având în vedere situația concurenței pe piața în cauză nu intră sub incidența analizei caracterului accesoriu al restricției [...]”

- 82 În continuare, Tribunalul a arătat, la punctul 90 din hotărârea atacată, că „împrejurarea că lipsa CIM-urilor poate avea consecințe negative asupra funcționării sistemului MasterCard nu implică în sine faptul că CIM-urile trebuie considerate ca fiind o necesitate obiectivă, dacă din examinarea sistemului MasterCard în contextul său economic și juridic rezultă că acesta poate funcționa și în absența lor”. La punctul 91 din hotărârea menționată, Tribunalul a apreciat că, „[p]rin urmare, raționamentul Comisiei, care deduce lipsa necesității obiective a CIM-urilor din împrejurarea că sistemul MasterCard ar putea funcționa în absența acestora, nu este afectat de nicio eroare de drept”.

- 83 La punctele 94-99 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins argumentul recurentelor potrivit căruia, în esență, CIM-urile sunt necesare în mod obiectiv pentru sistemul MasterCard, întrucât constituie o modalitate generică de decontare a operațiunilor, având în vedere că, în lipsa unor CIM-uri, Honour All Cards Rule ar avea drept consecință lăsarea băncilor de acceptare „la discreția” băncilor de emitere.
- 84 În acest cadru, după ce a constatat că recurgerea de către Comisie la interdicția de stabilire a tarifelor *ex post*, expusă la punctul 11 a patra liniuță din prezenta hotărâre, nu conține „nicio eroare vădită de apreciere”, Tribunalul a considerat, la punctul 96 din hotărârea atacată, că „existența unor modalități generice de decontare a operațiunilor mai puțin restrictive pentru concurență decât CIM-urile nu permite ca acestea să fie considerate în mod obiectiv necesare pentru funcționarea sistemului MasterCard exclusiv pe baza calității lor de modalitate generică de decontare a operațiunilor”. La punctul 99 din hotărârea menționată, se precizează în special că revenea „Comisiei sarcina de a examina dacă ipoteza unui sistem MasterCard care să funcționeze fără CIM-uri era viabilă din punct de vedere economic și putea fi, în consecință, luată în considerare pentru comparație”. În schimb, potrivit aceluiași punct 99, Comisia nu era „obligată să demonstreze că funcționarea pieței ar forța băncile de emitere și de acceptare să decidă ele însele adoptarea unei norme mai puțin restrictive pentru concurență decât CIM-urile”.
- 85 După ce a apreciat, la punctul 120 din hotărârea atacată, că Comisia a putut concluziona în mod legitim că CIM-urile nu reprezentau o necesitate obiectivă pentru funcționarea sistemului MasterCard, Tribunalul a respins al doilea aspect al primului motiv al cererii introductive în primă instanță.

Cu privire la primul aspect al primului motiv al recursului principal

– Argumentele părților

- 86 Recurentele arată că Tribunalul a aplicat în mod greșit criteriul „necesității obiective” a unei restricții. În loc să aplice criteriul potrivit căruia o limitare determinată a autonomiei comerciale este „necesară în mod obiectiv” dacă, în lipsa acesteia, operațiunea principală se dovedește imposibil sau dificil de realizat, Tribunalul ar fi utilizat, în special la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată, un criteriu incomplet conform căruia o restricție nu este necesară în mod obiectiv decât dacă, în lipsa acesteia, operațiunea principală nu poate funcționa. Recurentele se bazează, în această privință, pe punctul 109 din Hotărârea Tribunalului M6 și alții/Comisia (T-112/99, EU:T:2001:215), potrivit căruia, „[d]acă, în lipsa restricției, operațiunea principală se dovedește dificil sau chiar imposibil de realizat, restricția poate fi considerată o necesitate obiectivă pentru realizarea acesteia”. Potrivit recurentelor, la punctul 89 din hotărârea atacată, Tribunalul a făcut un amalgam între criteriul necesității obiective în vederea stabilirii caracterului accesoriu al restricției și criteriul caracterului indispensabil prevăzut la articolul 81 alineatul (3) CE.
- 87 Comisia arată că numai caracterul „necesar” al acestor limitări permite să se distingă o restricție care poate fi justificată în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE de o limitare care poate, întrucât este accesorie, să nu intre sub incidența articolului 81 alineatul (1) CE, în caz contrar distincția dintre limitările „accesorii” și restricțiile indispensabile prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE devenind inutilă.
- 88 RBS, HSBC, LBG și MBNA achiesează la primul aspect al primului motiv al recursului principal. În susținerea Comisiei, BRC, EuroCommerce și Regatul Unit arată, în esență, că recurentele sunt cele care se înșală cu privire la criteriul în cauză.

– Aprecierea Curții

- 89 Reiese din jurisprudența Curții că, dacă o operațiune sau o activitate determinată nu intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 81 alineatul (1) CE, având în vedere caracterul său neutru sau efectul său pozitiv în ceea ce privește concurența, nici restrângerea autonomiei comerciale a unei sau mai multor participante la această operațiune sau la această activitate nu intră sub incidența principiului interdicției dacă această restricție este necesară în mod obiectiv pentru punerea în aplicare a operațiunii sau a activității menționate și proporțională cu obiectivele uneia sau ale celorlalte (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Remia și alții/Comisia, 42/84, EU:C:1985:327, punctele 19 și 20, Hotărârea Pronuptia, 161/84, EU:C:1986:41, punctele 15-17, Hotărârea DLG, C-250/92, EU:C:1994:413, punctul 35, precum și Hotărârea Oude Luttikhuis și alții, C-399/93, EU:C:1995:434, punctele 12-15).
- 90 Astfel, atunci când nu este posibilă disocierea unei asemenea restricții de operațiunea sau de activitatea principală fără a compromite existența și obiectivele acesteia, este necesar să se examineze compatibilitatea cu articolul 81 CE a acestei restricții împreună cu compatibilitatea operațiunii sau a activității principale față de care este accesorie, chiar dacă, considerată separat, o asemenea restricție poate părea, la prima vedere, că intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 81 alineatul (1) CE.
- 91 Atunci când trebuie să se stabilească dacă o restricție anticoncurențială poate să nu intre sub incidența interdicției prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE pentru motivul că este accesorie în raport cu o operațiune principală care nu are un asemenea caracter anticoncurențial, este necesar să se examineze dacă realizarea acestei operațiuni ar fi imposibilă în lipsa restricției în discuție. Contrar celor pretinse de recurente, nu se poate fi considera că faptul că operațiunea menționată este doar mai dificil de realizat sau mai puțin profitabilă în lipsa restricției în cauză conferă acestei restricții caracterul „necesar în mod obiectiv” prevăzut pentru a putea fi calificată drept accesorie. În acest sens, o asemenea interpretare ar conduce la extinderea acestei noțiuni la restricții care nu sunt strict indispensabile pentru realizarea operațiunii principale. Un astfel de rezultat ar aduce atingere efectului util al interdicției prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE.
- 92 Totuși, această interpretare nu conduce la crearea unui amalgam între, pe de o parte, condițiile consacrate de jurisprudență pentru a califica, în vederea aplicării articolului 81 alineatul (1) CE, o restricție drept accesorie și, pe de altă parte, criteriul caracterului indispensabil, necesar în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, pentru ca o restricție interzisă să poată beneficia de o exceptare.
- 93 În această privință, este suficient să se amintească faptul că cele două dispoziții menționate urmăresc finalități diferite și că acest din urmă criteriu se raportează la aspectul dacă o coordonare între întreprinderi de natură să aibă o incidență nefavorabilă considerabilă asupra parametrilor concurenței, cum ar fi în special prețul, cantitatea și calitatea produselor sau serviciilor, care intră, în consecință, sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 81 alineatul (1) CE, poate totuși, în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE, să fie considerată indispensabilă pentru îmbunătățirea producției sau a distribuției ori pentru promovarea progresului tehnic sau economic, asigurând totodată consumatorilor o parte echitabilă din beneficiul obținut. În schimb, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, criteriul necesității obiective, în sensul punctelor menționate, vizează aspectul dacă, în lipsa unei restricții determinate a autonomiei comerciale, o operațiune sau o activitate principală care nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE și în raport cu care restricția amintită este secundară riscă să nu se realizeze sau să nu poată continua.
- 94 Prin faptul că a statuat, la punctul 89 din hotărârea atacată, că „numai restricțiile necesare pentru ca operațiunea principală să poată funcționa în orice situație pot fi considerate ca intrând în domeniul de aplicare al teoriei restricțiilor accesorii” și a concluzionat, la punctul 90 din hotărârea atacată, că „împrejurarea că lipsa CIM-urilor poate avea consecințe negative asupra funcționării sistemului

MasterCard nu implică, în sine, faptul că CIM-urile trebuie considerate ca fiind o necesitate obiectivă, dacă din examinarea sistemului MasterCard în contextul său economic și juridic rezultă că acesta poate funcționa și în absența lor”, Tribunalul nu a săvârșit, așadar, o eroare de drept.

- 95 În aceste condiții, primul aspect al primului motiv al recursului principal trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al doilea și la al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal

– Argumentele părților

- 96 Prin intermediul celui de al doilea și al celui de al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal, care trebuie analizate împreună, recurentele reproșează Tribunalului că a omis să examineze restrângerea concurenței pe care o constituie CIM-urile și, așadar, problema necesității obiective a acestor comisioane, în contextul său real, permițând Comisiei să invoce o „ipoteză contrafactuală”, și anume cea privind interdicția stabilirii tarifelor *ex post*, care nu s-ar concretiza niciodată în realitate. Teza Comisiei, potrivit căreia unele dintre problemele cauzate de eliminarea CIM-urilor ar putea fi rezolvate prin interdicția stabilirii tarifelor *ex post*, ar fi foarte diferită de o evaluare a ceea ce s-ar produce în realitate în cazul eliminării CIM-urilor. Recurentele arată că Tribunalul nu a răspuns la argumentul potrivit căruia o asemenea interdicție pur și simplu nu ar exista fără o intervenție de natură reglementară, ci s-a mulțumit să afirme că scenariul avut în vedere nu trebuia să fie rezultatul jocului pieței. Or, Comisia, prin faptul că a introdus o condiție fictivă în analiza sa, și anume interdicția stabilirii tarifelor *ex post*, nu și-ar fi respectat obligația de a evalua efectele CIM-urilor asupra concurenței în raport cu ceea ce s-ar produce în realitate în lipsa acestora. Recurentele reproșează de asemenea Tribunalului un viciu de motivare constând în faptul că nu a explicat în ce mod interdicția stabilirii tarifelor *ex post* era semnificativ diferită de CIM-urile aplicate în prezent de MasterCard.
- 97 În plus, recurentele arată, în esență, că Tribunalul nu ar fi trebuit să accepte ceea ce acesta califică, la punctul 96 din hotărârea atacată, drept „existența unor modalități generice de decontare a operațiunilor mai puțin restrictive pentru concurență decât CIM-urile”, cu toate că, în cadrul deciziei în litigiu, Comisia nu a încercat mai întâi să înțeleagă în ce mod activitatea în cauză ar funcționa în lipsa unei norme generice. Potrivit recurențelor, Comisia s-a limitat, în decizia în litigiu, să înlocuiască o stabilire generică a tarifelor cu o alta, chiar dacă mai redusă din perspectiva comercianților.
- 98 Pe de altă parte, recurentele reproșează Tribunalului că a interpretat greșit „ipoteza contrafactuală” pe care Comisia se baza efectiv în fața sa, potrivit căreia atât băncile de emiter, cât și băncile de acceptare suportă propriile costuri, fără a fi necesară o normă generică constând într-o interdicție de stabilire a tarifelor *ex post*.
- 99 În sfârșit, recurentele susțin că Tribunalul a substituit în mod greșit aprecierea Comisiei cu propria apreciere la examinarea necesității obiective a CIM-urilor. Evaluarea efectuată de Comisie s-ar baza pe coroborarea anumitor constatări expuse în considerentele (550)-(648) ale deciziei în litigiu. Totuși, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare întemeindu-se pe un număr limitat al acestor constatări care nu aveau decât un rol secundar în această decizie, ignorând esența analizei Comisiei și omițând să admită că decizia menționată era constituită dintr-un ansamblu de elemente de probă care numai luate în considerare împreună puteau susține concluziile Comisiei.
- 100 Comisia invocă inadmisibilitatea celui de al doilea și a celui de al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal.
- 101 Pe de o parte, prin intermediul acestor aspecte, recurentele ar contesta aprecierea faptelor și a elementelor de probă efectuată de Tribunal.

102 Pe de altă parte, Comisia arată că recurențele nu pot invoca, în susținerea motivului recursului principal referitor la necesitatea obiectivă a CIM-urilor, argumente formulate inițial pentru a susține un alt motiv al cererii introductive în primă instanță și care au fost examinate, în consecință, de Tribunal în contextul aceluși motiv. Astfel, Comisia arată că recursul principal nu cuprinde niciun motiv prin care să se conteste, în mod analog cu primul aspect al primului motiv al cererii introductive în primă instanță, faptul că CIM-urile produc efecte de restrângere a concurenței. În aceste condiții, Comisia susține, în esență, că argumentele invocate împotriva postulatului, în cadrul examinării necesității obiective a CIM-urilor, al unei interdicții de stabilire a tarifelor *ex post* ca „ipoteză contrafactuală” realistă sunt inadmisibile.

103 Cu privire la fond, Comisia subliniază în special că jurisprudența referitoare la ceea ce s-ar produce în lipsa acordului examinat privește problema prealabilă dacă acest acord constituie o restrângere a concurenței. Or, în cadrul primului motiv al recursului principal, problema ar fi, în schimb, aceea de a se stabili dacă un acord care, în orice situație, constituie o asemenea restricție este totuși necesar, cu titlu accesoriu, pentru buna funcționare a unui acord mai extins. În această privință, Comisia amintește că, prin recursul formulat, recurențele nu contestă abordarea potrivit căreia criteriul „necesității obiective” a CIM-urilor presupune examinarea aspectului dacă aceste comisioane sunt proporționale cu funcționarea sistemului MasterCard, ceea ce ar conduce la o reflecție privind existența altor soluții mai puțin restrictive și aplicabile în mod obiectiv.

104 RBS, HSBC, LBG și MBNA achiesează la al doilea și la al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal. BRC, EuroCommerce și Regatul Unit contestă argumentarea invocată de recurențe în susținerea acestor aspecte.

– Aprecierea Curții

105 Contrar celor pretinse de Comisie, recurențele nu contestă pur și simplu, fără a invoca denaturarea elementelor de probă, aprecierea faptelor efectuată de Tribunal, ci invocă chestiuni de drept care pot fi, ca atare, invocate în cadrul unui recurs.

106 În continuare, trebuie arătat că, în măsura în care, prin intermediul excepțiilor de inadmisibilitate rezumate la punctul 102 din prezenta hotărâre, Comisia se limitează să susțină că anumite argumente invocate deja în fața Tribunalului sunt invocate în prezent în cadrul unui alt motiv, asemenea excepții nu pot fi primite. Cu privire la fond, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 96 și 97 din prezenta hotărâre, recurențele critică faptul că Tribunalul s-a întemeiat pe ipoteza interdicției stabilirii tarifelor *ex post*, scenariu care, în opinia lor, nu s-ar produce, în lipsa CIM-urilor, decât în cazul unei intervenții de natură reglementară și care, în orice caz, nu ar fi diferit de cel care rezultă din existența CIM-urilor, pentru a concluziona, la punctul 96 din hotărârea atacată, că „existența unor modalități generice de decontare a operațiunilor mai puțin restrictive pentru concurență decât CIM-urile nu permite ca acestea să fie considerate în mod obiectiv necesare pentru funcționarea sistemului MasterCard”.

107 În această privință, trebuie amintit că, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, în cadrul aprecierii, în vederea aplicării articolului 81 alineatul (1) CE, a caracterului accesoriu în raport cu o operațiune sau cu o activitate principală al unei restricții determinate a autonomiei comerciale, este necesară examinarea nu numai a necesității acestei restricții pentru punerea în aplicare a operațiunii sau a activității principale, ci și a proporționalității restricției menționate în raport cu obiectivele care stau la baza operațiunii sau activității amintite.

108 Trebuie subliniat că, indiferent de contextul sau de scopul în care se recurge la o ipoteză contrafactuală, trebuie ca această ipoteză să fie adecvată cu chestiunea pe care se presupune că o clarifică și ca postulatul pe care se bazează să nu fie nerealist.

- 109 Astfel, pentru a combate caracterul accesoriu al unei restricții, în sensul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, Comisia se poate baza pe existența unor alternative realiste, mai puțin restrictive pentru concurență decât restricția în cauză.
- 110 În această privință, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 97 din prezenta hotărâre, recurentele arată în special, în esență, că Tribunalul a omis în mod greșit să sancționeze faptul că, în decizia în litigiu, Comisia nu a încercat să înțeleagă în ce mod ar funcționa concurența în lipsa atât a CIM-urilor, cât și a interdicției de stabilire a tarifelor *ex post*, interdicție pe care recurentele nu ar fi ales să o adopte în lipsa unei intervenții de natură reglementară.
- 111 Totuși, alternativele pe care Comisia se poate baza în cadrul aprecierii necesității obiective a unei restricții nu sunt limitate la situația care s-ar produce în lipsa restricției în discuție, ci pot să includă și alte ipoteze contrafactice, fondate în special pe situații realiste care ar putea surveni în lipsa restricției menționate. Așadar, Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat la punctul 99 din hotărârea atacată că ipoteza contrafactuală invocată de Comisie putea fi luată în considerare în cadrul examinării necesității obiective a CIM-urilor întrucât era realistă și permitea viabilitatea economică a sistemului MasterCard.
- 112 În ceea ce privește argumentul recurentelor, expus la punctul 96 din prezenta hotărâre, referitor la un viciu de motivare, trebuie să se constate că un asemenea argument se dovedește nefondat. Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 95 și 96 din hotărârea atacată, Tribunalul, în exercitarea aprecierii sale suverane a faptelor, a constatat că Comisia putea să concluzioneze în mod întemeiat că interdicția stabilirii tarifelor *ex post* era mai puțin restrictivă pentru concurență întrucât nu stabilește un nivel minim al prețurilor pentru fiecare parte a sistemului, motivând astfel corespunzător cerințelor legale concluzia pe care a enunțat-o la punctul 99 din această hotărâre. În această privință, trebuie amintit că obligația de motivare care revine Tribunalului nu îi impune acestuia să realizeze o motivare care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, EU:C:2004:6, punctul 372).
- 113 În sfârșit, trebuie constatat că, astfel cum arată Comisia, argumentația recurentelor potrivit căreia Tribunalul ar fi substituit în mod greșit aprecierea Comisiei cu propria apreciere la examinarea necesității obiective a CIM-urilor conduce, în realitate, la repunerea în discuție a aprecierii elementelor de probă efectuate de Tribunal. Or, prin intermediul motivelor expuse la punctele 94-120 din hotărârea atacată, Tribunalul, în urma unei evaluări suverane a datelor factuale din cauză care nu ține de competența Curții în cadrul unui recurs, a constatat că „Comisia a putut concluziona în mod legitim că CIM-urile nu reprezentau o necesitate obiectivă pentru funcționarea sistemului MasterCard”. Prin urmare, această argumentație trebuie respinsă ca inadmisibilă.
- 114 Având în vedere cele de mai sus, este necesar să se respingă al doilea și al treilea aspect ale primului motiv al recursului principal, întrucât vizează repunerea în discuție a „ipotezei contrafactice” utilizate de Tribunal la examinarea necesității obiective a CIM-urilor și la aprecierea elementelor de probă în cadrul acestei analize.

Cu privire la al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal

– Argumentele părților

- 115 Recurentele arată că Tribunalul nu a respectat gradul de control jurisdicțional impus. În această privință, potrivit recurentelor, chiar și în prezența unor aprecieri economice complexe, noțiune care ar trebui interpretată în mod strict, Tribunalul, având în vedere în special articolele 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, nu ar putea să renunțe la exercitarea unui control complet și aprofundat al deciziilor Comisiei. Or, în speță, Tribunalul ar fi efectuat o examinare foarte limitată în cadrul analizei sale referitoare la necesitatea obiectivă a CIM-urilor. Tribunalul și-ar fi

limitat controlul asupra constatărilor efectuate de Comisie la controlul erorii vădite de apreciere, deși aceste constatări nu implicau veritabile aprecieri economice complexe. Chiar dacă s-ar presupune că criteriul „erorii vădite” este aplicabil, Tribunalul ar fi recurs la un criteriu nou, prin care a verificat „caracterul rezonabil” al concluziei Comisiei. Recurențele arată că acest criteriu al controlului defectuos a determinat Tribunalul în special să nu ia în considerare decât un număr limitat dintre motivele expuse în decizia în litigiu și să le acorde mult mai multă importanță decât însăși Comisia.

- 116 Comisia arată că al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal este inoperant, întrucât argumentarea dezvoltată în susținerea acestuia este o reluare a argumentației invocate în primă instanță cu privire la lipsa restrângerii concurenței, care nu este inclusă în motivele recursului principal.
- 117 Cu privire la fond, Comisia susține că nicio obiecție nu se poate întemeia pe utilizarea, în hotărârea atacată, a expresiei „eroare vădită”. Hotărârea atacată ar consacra o lungă secțiune, la punctele 77-122 din aceasta, evaluării necesității obiective a CIM-urilor și ar respinge principalele argumente ale MasterCard.
- 118 RBS, HSBC, LBG și MBNA achiesează la al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal. BRC, EuroCommerce și Regatul Unit solicită respingerea acestuia.

– Aprecierea Curții

- 119 Trebuie arătat, pe de o parte, că, în măsura în care, prin intermediul argumentelor din susținerea celui de al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal, recurențele reproșează Tribunalului că nu a respectat nivelul controlului jurisdicțional pe care ar fi trebuit să îl exercite în contextul analizei criteriilor juridice aplicate de Comisie în cadrul aprecierii necesității obiective a CIM-urilor, Tribunalul a confirmat în mod întemeiat, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 89-95 din prezenta hotărâre, raționamentul Comisiei potrivit căruia lipsa caracterului necesar în mod obiectiv al CIM-urilor putea fi dedusă din faptul că sistemul MasterCard ar putea funcționa în lipsa acestora. În aceste condiții, argumentele recurențelor, în măsura în care reproșează Tribunalului că a exercitat un nivel de control prea restrâns prin confirmarea acestui criteriu juridic, sunt inoperante și, prin urmare, trebuie respinse.
- 120 Pe de altă parte, în măsura în care, prin intermediul celui de al patrulea aspect, recurențele vizează să repună în discuție nivelul controlului efectuat de Tribunal la aplicarea criteriului menționat în privința faptelor din speță, trebuie să se constate că argumentele invocate în această privință sunt în esență identice cu cele invocate în cadrul celui de al treilea aspect al primului motiv al recursului principal și expuse la punctul 99 din prezenta hotărâre. Prin urmare, aceste argumente trebuie respinse ca inadmisibile pentru motivele enunțate la punctul 113 din prezenta hotărâre.
- 121 Întrucât al patrulea aspect al primului motiv al recursului principal este în parte inoperant și în parte inadmisibil, se impune respingerea acestuia. Rezultă că primul motiv al recursului principal trebuie respins în totalitate.

Cu privire la motivul unic al recursului incident formulat de RBS și la primul motiv al recursului incident formulat de LBG

Hotărârea atacată

- 122 Tribunalul a respins, la punctele 123-193 din hotărârea atacată, primul aspect al primului motiv al cererii introductive în primă instanță, întemeiat pe erori de apreciere în analiza efectelor CIM-urilor asupra concurenței.

123 La punctul 132 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat că, „pentru motivele menționate la punctele 94-120 [din hotărârea menționată], împrejurarea că ipoteza unui sistem MasterCard care să funcționeze fără CIM-uri – exclusiv pe baza unei norme de interzicere a stabilirii tarifelor *ex post* – pare să aibă un caracter viabil din punct de vedere economic este suficientă pentru a justifica luarea acesteia în considerare în cadrul analizei efectelor CIM-urilor asupra concurenței”.

124 Punctele 142 și 143 din hotărârea atacată au următorul cuprins:

„142[...] reclamantele susțin, în esență, că împrejurarea că CIM-urile au un efect asupra cuantumului MSC-urilor nu afectează totuși concurența dintre [băncile de acceptare], pentru motivul că acestea se aplică în același mod tuturor [acestor bănci] și acționează ca un cost de intrare comun. Astfel, interdicția de stabilire a tarifelor *ex post* ar determina impunerea unui CIM de valoare zero care, din punctul de vedere al concurenței, ar fi echivalent cu CIM-ul actual și la fel de transparent ca acesta, singura diferență fiind nivelul său.

143 O asemenea argumentație nu poate fi admisă. Dacă se admite că CIM-urile stabilesc un nivel de bază pentru MSC-uri și având în vedere că Comisia a putut constata în mod legitim că un sistem MasterCard care ar funcționa fără CIM-uri ar rămâne viabil din punct de vedere economic, rezultă în mod necesar că acestea au efecte de restrângere a concurenței. Astfel, prin comparație cu o piață de acceptare care funcționează în lipsa lor, CIM-urile limitează presiunea pe care comercianții o pot exercita asupra băncilor de acceptare la negocierea MSC-urilor prin reducerea posibilităților ca prețurile să scadă sub un anumit prag.”

125 La punctele 150, 157 și 158 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că s-a constatat în mod întemeiat de către Comisie caracterul insuficient al constrângerii pe care o pot exercita comercianții asupra cuantumului CIM-urilor în măsura în care această constrângere este susceptibilă să fie exercitată efectiv numai peste un prag maxim de toleranță a comercianților, atunci când costul operațiunii devine mai mare decât efectele negative ale unui refuz de a accepta acest mijloc de plată sau ale unei discriminări în privința acestuia, asupra clientelei lor.

126 Potrivit punctelor 181 și 182 din hotărârea atacată:

„181 În al doilea rând, în ceea ce privește criticile referitoare la neluarea în considerare a naturii duale a pieței, trebuie subliniat că, în acest cadru, reclamantele invocă avantajele economice care ar decurge din CIM-uri. Astfel, în esență, reclamantele subliniază că acestea permit optimizarea funcționării sistemului MasterCard prin finanțarea cheltuielilor destinate să încurajeze acceptarea de către deținătorii de carduri și utilizarea acestora din urmă. De aici reclamantele deduc că, pe de o parte, nu este în interesul băncilor să stabilească CIM-urile la un nivel excesiv și că, pe de altă parte, comercianții obțin beneficii ca urmare a CIM-urilor. Reclamantele reproșează de asemenea Comisiei că a ignorat impactul deciziei sale asupra deținătorilor de carduri, concentrându-se exclusiv asupra comercianților. În această privință, mai multe interveniente arată că, într-un sistem care funcționează fără CIM-uri, ele ar fi constrânse să limiteze avantajele acordate deținătorilor de carduri sau chiar să își reducă activitatea.

182 Astfel de critici sunt lipsite de relevanță în cadrul unui motiv întemeiat pe încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE, întrucât implică o punere în balanță a efectelor restrictive ale CIM-urilor asupra concurenței, constatate în mod legitim de Comisie, cu eventualele avantaje economice care ar putea rezulta de aici. Or, o punere în balanță a aspectelor proconcurențiale și anticoncurențiale ale unei restricții poate avea loc numai în cadrul specific al articolului 81 alineatul (3) CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Van den Bergh Foods/Comisia, [T-65/98, EU:T:2003:281], punctul 107 și jurisprudența citată).”

Argumentele părților

– Cu privire la motivul unic al recursului incident formulat de RBS

- 127 RBS susține că Tribunalul, prin faptul că s-a bazat pe considerații și ipoteze generale, a săvârșit erori de drept în aprecierea existenței unui efect de restrângere a concurenței.
- 128 Mai întâi, la examinarea aspectului dacă o decizie are un efect de restrângere a concurenței, Comisia ar fi trebuit să analizeze ce „ipoteză contrafactuală” s-ar prezenta efectiv în lipsa CIM-urilor. Prin faptul că nu a sancționat, în special la punctul 132 din hotărârea atacată, această omisiune și s-a bazat astfel numai pe viabilitatea economică a interdicției stabilirii tarifelor *ex post* mai curând decât pe considerații referitoare la probabilitatea adoptării unei asemenea interdicții, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept, confundând condițiile juridice ale necesității obiective și cele ale efectelor asupra concurenței.
- 129 În continuare, potrivit RBS, în logica hotărârii atacate, se prezumă că CIM-urile determină un efect de restrângere a concurenței deoarece stabilesc nivelul tarifelor comisioanelor interbancare pentru toate băncile de acceptare. Totuși, dacă această formă de „analiză sumară” ar putea fi suficientă pentru o „încălcare prin obiect” a articolului 81 alineatul (1) CE, în cazul căreia restrângerea concurenței este atât de evidentă, încât nu este necesar să se analizeze efectele sale, într-o situație în care Comisia nu a stabilit existența unei astfel de încălcări, această abordare este, potrivit RBS, total neadecvată pentru a stabili o analiză a efectelor. Nici Comisia, nici Tribunalul nu și-ar fi întemeiat analiza efectelor pe probe specifice și concrete. Astfel, în special la punctul 143 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi săvârșit eroarea de a aplica o abordare întemeiată pe obiect mai curând decât o abordare bazată pe efecte.
- 130 În sfârșit, referindu-se la punctele 143, 150, 157 și 158 din hotărârea atacată, RBS susține că, în orice caz, analiza efectelor CIM-urilor asupra concurenței efectuată de Tribunal este eronată în drept și întemeiată pe o ipoteză care este contrazisă în hotărârea atacată, și anume aceea potrivit căreia comercianții pot exercita o presiune asupra băncilor de acceptare la negocierea MSC-urilor.
- 131 Recurentele achiesează la motivul unic al recursului incident formulat de RBS. În ceea ce privește argumentația expusă la punctul 129 din prezenta hotărâre, acestea susțin că singura diferență dintre CIM-uri și „ipoteza contrafactuală” pe care s-ar baza hotărârea atacată constă în nivelul prețului CIM-urilor. Astfel, în mod analog CIM-urilor, interdicția stabilirii tarifelor *ex post* ar fi decisă de MasterCard, s-ar aplica în mod generic și ar avea drept consecință stabilirea prețului facturat între aceste bănci (la zero). Potrivit recurentelor, stabilirea nivelului CIM-urilor la zero are același efect de „stabilire a unui nivel de bază” ca CIM-urile, chiar dacă la un nivel mai favorabil pentru comercianți și mai puțin favorabil pentru titularii de carduri. În consecință, omițând să explice în ce mod „ipoteza contrafactuală” aleasă de Comisie a interdicției stabilirii tarifelor *ex post* ar avea efecte mai puțin restrictive asupra concurenței decât CIM-urile, Tribunalul ar fi afectat constatarea sa potrivit căreia CIM-urile au un efect de restrângere a concurenței de un viciu de motivare.
- 132 Potrivit Comisiei, deși RBS face trimitere în recursul său incident, în termeni generali, la punctele 123-182 din hotărârea atacată, nicio eroare nu este invocată, cu excepția punctului 132 din aceasta, astfel încât recursul incident menționat nu ar fi admisibil decât în măsura în care este îndreptat împotriva punctului 132.
- 133 Cu privire la fond, Comisia susține, în esență, că RBS se bazează pe o interpretare greșită a hotărârii atacate. Potrivit Comisiei, este cât se poate de vădit că Tribunalul, la punctul 132 și următoarele din hotărârea atacată, a examinat efectul CIM-urilor asupra concurenței prin referire la condițiile de concurență în lipsa acestor comisioane.

- 134 Potrivit Comisiei, poziția potrivit căreia CIM-urile nu restrâng concurența nu este plauzibilă în sine. RBS nu ar ține seama de contextul real. Cu privire la acest aspect, Comisia afirmă că CIM-urile își au originea într-o decizie a unei asocieri de întreprinderi de stabilire a prețurilor și că efectele restrictive ale acestor comisioane sunt evidente.
- 135 Comisia consideră că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept declarând că interdicția stabilirii tarifelor *ex post* putea constitui baza realistă a unui raționament care să permită o comparație a situației în prezența și în absența CIM-urilor. Potrivit Comisiei, sistemul MasterCard este o construcție artificială. Pentru funcționarea unei piețe duale nu ar fi necesar ca o parte a acestei piețe să remunereze cealaltă parte, ci acesta ar fi modul în care recurențele au ales să își conceapă sistemul. Comisia consideră că, având în vedere punctele 107-110 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept prin faptul că a utilizat interdicția stabilirii tarifelor *ex post* ca o soluție de substituție în raport cu CIM-urile.
- 136 În plus, Comisia contestă faptul că hotărârea atacată se bazează pe postulatul potrivit căruia prețurile ridicate constituie, în sine, o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Potrivit Comisiei, constatarea confirmată de această hotărâre este că respectivele prețuri ridicate sunt consecința unui acord restrictiv.
- 137 Comisia contestă, pe de altă parte, afirmația că analiza Tribunalului nu s-ar fi bazat pe elemente de probă specifice și concrete, precum și invocarea unei contradicții între motivele expuse la punctul 130 din prezenta hotărâre.
- Cu privire la primul motiv al recursului incident formulat de LBG
- 138 LBG arată că Tribunalul a săvârșit erori de drept în analiza efectelor CIM-urilor asupra concurenței care figurează la punctele 123-193 din hotărârea atacată.
- 139 Mai întâi, Tribunalul nu ar fi abordat argumentele pertinente, nici elementele care i-au fost prezentate și nu ar fi furnizat o motivare adecvată pentru a justifica modul în care CIM-urile afectează concurența pe piața de acceptare, deși se invoca „stabilirea prețului” pe piața de emiterie. În special, Tribunalul nu ar fi explicat modul în care CIM-urile afectează concurența pe piața de acceptare, pe care acestea nu ar constitui decât un cost de intrare comun pentru toți concurenții.
- 140 În continuare, în ceea ce privește argumentele părților și în special elementele de probă cu caracter economic, potrivit LBG, Tribunalul a săvârșit erori de drept prin faptul că a exclus diverse elemente din analiza sa. În special, în cadrul examinării unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE, Tribunalul nu ar fi recunoscut importanța constrângerilor care provin de la alte sisteme de plată, nici a caracterului dual al sistemului, care, potrivit Tribunalului, nu ar fi relevante decât în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE. Astfel, potrivit LBG, pentru a aprecia dacă Comisia a demonstrat corespunzător cerințelor legale existența unei restrângeri a concurenței, Tribunalul trebuia să se asigure că aceasta a examinat pretinsa restrângere a concurenței în contextul propriu.
- 141 În sfârșit, potrivit LBG, Tribunalul a aplicat un grad neadecvat de control jurisdicțional. Astfel cum ar reieși în special din cuprinsul punctului 169 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi aplicat astfel un grad de control foarte limitat, distinct de cel care decurge din Hotărârea Comisia/Tetra Laval (C-12/03 P, EU:C:2005:87, punctul 39), precum și din Hotărârea KME Germany și alții/Comisia (C-272/09 P, EU:C:2011:810, punctele 94, 102 și 103).
- 142 Recurențele achiesează la acest motiv cu argumente similare cu cele invocate în susținerea recursului incident formulat de RBS.

- 143 Comisia consideră în special că, deși BoS și LTSB, în calitate de interveniente în fața Tribunalului, au fost autorizate să dezvolte noi argumente, acestea nu puteau să invoce un motiv de anulare în totalitate nou, referitor la definirea pieței relevante, deoarece prin acțiunea în primă instanță nu se contestase delimitarea piețelor care figurează în decizia în litigiu. În această privință, Comisia afirmă că punctul 168 din hotărârea atacată, potrivit căruia „[r]eclamantele și mai multe interveniente reproșează, în esență, Comisiei că nu a luat în considerare în raționamentul său natura duală a pieței și contestă definirea pieței produselor reținută de Comisie”, este eronat.
- 144 În ceea ce privește gradul de control aplicat de Tribunal cu privire la elementele de probă cu caracter economic, Comisia susține că recursul incident formulat de LBG nu îndeplinește cerințele enunțate la articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții. Pe de altă parte, Hotărârea KME Germany și alții/Comisia (EU:C:2011:810) ar prezenta un interes limitat, întrucât vizează numai o amendă și nu conține decât *obiter dicta* privind gradul de control al legalității deciziilor.
- 145 De asemenea, Comisia consideră că argumentul LBG referitor la „costul de intrare comun” a fost respins de Tribunal la punctele 142 și 143 din hotărârea atacată, care nu ar fi fost contestate de LBG în conformitate cu cerințele articolului 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții.
- 146 În sfârșit, potrivit Comisiei, nici critica reluată la punctul 140 din prezenta hotărâre, potrivit căreia hotărârea atacată nu ar fi recunoscut importanța efectelor restrictive ale altor sisteme de plată și nu ar fi luat în considerare caracterul dual al sistemului, nu respectă articolul 169 alineatul (2) menționat și urmărește să obțină o nouă apreciere a faptelor de către Curte.

Aprecierea Curții

– Cu privire la excepțiile de inadmisibilitate invocate de Comisie

- 147 Excepția de inadmisibilitate expusă la punctul 132 din prezenta hotărâre se bazează pe o lectură inexactă a recursului incident formulat de RBS. Contrar celor pretinse de Comisie, RBS nu se limitează să facă o trimitere generală la analiza efectelor restrictive ale CIM-urilor efectuată de Tribunal, ci invocă aspecte determinate ale hotărârii atacate în susținerea argumentelor sale, precum cele expuse la punctele 129 și 130 din prezenta hotărâre. Prin urmare, excepția de inadmisibilitate prezentată la punctul 132 din prezenta hotărâre trebuie respinsă.
- 148 Pe de altă parte, întrucât, prin intermediul argumentului său expus la punctul 128 din prezenta hotărâre, RBS reproșează Tribunalului că a omis să efectueze o anumită examinare, trebuie amintit că, atunci când un recurent susține că Tribunalul nu a răspuns la un motiv, nu i se poate reproșa acestuia, din perspectiva admisibilității motivului de recurs, faptul că nu citează niciun pasaj sau nicio parte din hotărârea atacată pe care le-ar fi vizat tocmai argumentul său, având în vedere că, prin ipoteză, este invocată lipsa unui răspuns (a se vedea Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, EU:C:2002:582, punctul 423).
- 149 În ceea ce privește argumentația expusă la punctul 143 din prezenta hotărâre, este suficient să se constate că o asemenea argumentație se bazează pe o interpretare greșită a recursului incident formulat de LBG. Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 139-142 din prezenta hotărâre, LBG s-a limitat să prezinte argumente referitoare la lipsa unor efecte restrictive ale CIM-urilor fără a repune însă în discuție definirea pieței relevante ca atare. În aceste condiții, se impune respingerea excepției de inadmisibilitate expuse la punctul 143 menționat.
- 150 Cu privire la argumentele Comisiei reproduse la punctele 144-146 din prezenta hotărâre, trebuie amintit că, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 23 din această hotărâre, recursul incident formulat de LBG a fost introdus la 31 octombrie 2012. Or, articolul 169 alineatul (2) din

Regulamentul de procedură al Curții, pe care se întemeiază Comisia, nu a intrat în vigoare decât în ziua următoare. Întrucât această dispoziție, prevăzând că motivele și argumentele de drept invocate în recursuri „identifică cu precizie aspectele din motivarea deciziei Tribunalului care sunt contestate”, impune o condiție de admisibilitate, nu poate fi aplicată retroactiv.

151 Rezultă însă din articolul 256 TFUE, din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții și din articolul 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al acesteia, în vigoare la data introducerii recursului incident formulat de LBG, că un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea a cărei anulare se solicită, precum și argumentele juridice care susțin în mod concret această cerere (a se vedea în special Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, EU:C:2002:582, punctele 497 și 618, precum și Hotărârea EFIM/Comisia, C-56/12 P, EU:C:2013:575, punctul 21 și jurisprudența citată). Nu îndeplinește aceste cerințe și trebuie declarat inadmisibil un recurs sau un motiv care este prea neclar pentru a primi un răspuns (a se vedea în special Hotărârea Thyssen Stahl/Comisia, C-194/99 P, EU:C:2003:527, punctele 101 și 106, Hotărârea Schindler Holding și alții/Comisia, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punctele 43-45, precum și Hotărârea EFIM/Comisia, EU:C:2013:575, punctul 21).

152 În speță, primul motiv al recursului incident formulat de LBG identifică explicit o parte din hotărârea atacată pe care o vizează ca nerespectând nivelul de control jurisdicțional necesar, și anume punctul 169 din hotărâre, cu o argumentație clară în susținerea acestui argument. În plus, întrucât, prin intermediul acestui motiv, LBG reproșează Tribunalului că nu a ținut seama de caracterul dual al sistemului prin faptul că a apreciat că luarea în considerare a acestui caracter nu ar fi pertinentă decât în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE, este suficient de clar că acest reproș vizează punctele 181 și 182 din hotărârea atacată, în cuprinsul cărora Tribunalul a constatat că criticile recurențelor referitoare la caracterul dual al sistemului nu au relevanță decât în cadrul specific al acestei dispoziții. În plus, întrucât, prin motivul menționat, LBG reproșează Tribunalului că nu a recunoscut importanța constrângerilor care provin de la alte sisteme de plată, ținând seama de jurisprudența citată la punctul 148 din prezenta hotărâre, nu se poate imputa LBG că nu a enumerat punctele din hotărârea atacată vizate de această critică. În sfârșit, contrar sugestiei Comisiei menționate la punctul 146 din prezenta hotărâre, asemenea argumente nu se limitează să repună în discuție aprecierea faptelor, ci constituie chestiuni de drept admisibile în stadiul recursului având în vedere că aceste argumente ridică problema elementelor care ar trebui să fie luate în considerare în analiza efectelor restrictive ale CIM-urilor în lumina articolului 81 alineatul (1) CE.

153 În consecință, excepțiile de inadmisibilitate expuse la punctele 144-146 din prezenta hotărâre trebuie de asemenea respinse.

– Cu privire la fondul motivului unic al recursului incident formulat de RBS și al primului motiv al recursului incident formulat de LBG

154 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 141 din prezenta hotărâre, LBG reproșează Tribunalului că a aplicat un grad neadecvat de control jurisdicțional, în special la punctul 169 din hotărârea atacată.

155 Referitor la întinderea controlului jurisdicțional, trebuie amintit că din jurisprudența Uniunii reiese că, atunci când este sesizat, conform articolului 263 TFUE, cu o acțiune în anularea unei decizii de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE, Tribunalul trebuie ca regulă generală să exercite, pe baza elementelor prezentate de recurent în susținerea motivelor invocate, un control complet cu privire la aspectul dacă cerințele de aplicare a acestei dispoziții sunt sau nu sunt îndeplinite (a se vedea în acest sens Hotărârea Remia și alții/Comisia, EU:C:1985:327, punctul 34, Hotărârea Chalkor/Comisia, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctele 54 și 62, precum și Hotărârea Otis și alții, C-199/11, EU:C:2012:684, punctul 59). Tribunalul trebuie de asemenea să verifice din oficiu dacă Comisia și-a motivat decizia (a se vedea în acest sens Hotărârea Chalkor/Comisia, EU:C:2011:815, punctul 61 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Otis și alții, EU:C:2012:684, punctul 60).

- 156 În exercitarea acestui control, Tribunalul nu se poate întemeia pe marja de apreciere de care dispune Comisia, în virtutea rolului care îi este încredințat în materie de politică a concurenței de Tratatul UE și FUE, pentru a renunța la exercitarea unui control aprofundat atât în drept, cât și în fapt (a se vedea în acest sens Hotărârea Chalkor/Comisia, EU:C:2011:815, punctul 62, precum și Hotărârea Otis și alții, EU:C:2012:684, punctul 61).
- 157 În speță, trebuie arătat că, în cadrul aprecierii problemei efectelor restrictive ale CIM-urilor, Tribunalul a utilizat la punctul 169 din hotărârea atacată expresia „control restrâns”, care ar putea lăsa să se înțeleagă că acesta a exercitat un control jurisdicțional cu privire la decizia în litigiu mai restrâns decât cel impus de jurisprudența expusă la punctele 155 și 156 din prezenta hotărâre.
- 158 Totuși, în sine, o asemenea expresie nu poate demonstra în mod necesar că Tribunalul nu a exercitat, în realitate, controlul jurisdicțional prevăzut. Prin urmare, trebuie continuată în speță examinarea motivelor prezentate Curții (a se vedea prin analogie în special Hotărârea KME Germany și alții/Comisia, EU:C:2011:810, punctele 108 și 109).
- 159 În speță, prin intermediul argumentului său referitor la gradul neadecvat al controlului jurisdicțional, LBG nu s-a bazat în mod special decât pe punctul 169 din hotărârea atacată, punct expus în cadrul analizei Tribunalului referitoare la obiecțiile prin care se contestă definiția pieței produselor reținută de Comisie. Totuși, în cadrul prezentului recurs, recurențele nu au repus în discuție direct aprecierea Tribunalului cu privire la această definiție, și anume piața de acceptare.
- 160 În aceste împrejurări, argumentul invocat de LBG, în măsura în care reproșează Tribunalului nivelul de control jurisdicțional aplicat în această parte a analizei sale, se dovedește, în orice caz, inoperant. În ceea ce privește restul, argumentul LBG referitor la controlul jurisdicțional trebuie respins ca inadmisibil deoarece nu identifică cu precizie celelalte părți ale hotărârii atacate pe care le vizează.
- 161 În ceea ce privește critica RBS rezumată la punctul 128 din această hotărâre, potrivit căreia, atunci când a analizat aspectul dacă o decizie are un efect de restrângere a concurenței, Comisia ar fi trebuit să examineze ce „ipoteză contrafactuală” s-ar prezenta efectiv în lipsa CIM-urilor, trebuie amintit că s-a statuat de către Curte în repetate rânduri că, pentru a aprecia dacă un acord trebuie considerat interzis ca urmare a denaturărilor concurenței care sunt efectul acestuia, trebuie să se examineze concurența în cadrul real în care s-ar desfășura în lipsa acordului în litigiu (a se vedea Hotărârea LTM, 56/65, EU:C:1966:38, 360, Hotărârea Béguelin Import, 22/71, EU:C:1971:113, punctele 16 și 17, Hotărârea Lancôme și Cosparfrance Nederland, 99/79, EU:C:1980:193, punctul 26, Hotărârea L'Oréal, 31/80, EU:C:1980:289, punctul 19, Hotărârea ETA Fabriques d'Ébauches, 31/85, EU:C:1985:494, punctul 11, Hotărârea Bagnasco și alții, C-215/96 și C-216/96, EU:C:1999:12, punctul 33 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea General Motors/Comisia, EU:C:2006:229, punctul 72). Astfel cum Tribunalul a considerat în mod întemeiat la punctul 128 din hotărârea atacată, situația este aceeași în ceea ce privește o decizie a unei asocieri de întreprinderi în sensul articolului 81 CE.
- 162 Totuși, rezultă în special din cuprinsul punctului 132 din hotărârea atacată că Tribunalul s-a bazat, pentru a aprecia efectele concurențiale ale CIM-urilor, pe „ipoteza unui sistem MasterCard care să funcționeze fără CIM-uri – exclusiv pe baza unei norme de interdicere a stabilirii tarifelor *ex post*”, și anume pe aceeași „ipoteză contrafactuală” pe care a aplicat-o pentru a analiza dacă CIM-urile puteau fi considerate drept o restricție accesorie în sensul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, în raport cu sistemul de plată MasterCard.
- 163 Or, după cum rezultă din cuprinsul punctului 108 din prezenta hotărâre, aceeași „ipoteză contrafactuală” nu este în mod necesar adecvată pentru chestiuni distincte din punct de vedere conceptual. Astfel, atunci când trebuie să se stabilească dacă CIM-urile au efecte de restrângere a concurenței, aspectul dacă, fără aceste comisioane, însă prin efectul interdicției stabilirii tarifelor *ex post*, un sistem deschis de plată precum sistemul MasterCard ar putea rămâne viabil nu este, în sine, determinant.

- 164 În schimb, trebuie să se aprecieze în acest scop incidența stabilirii CIM-urilor asupra parametrilor de concurență, cum ar fi în special prețul, cantitatea și calitatea produselor sau a serviciilor. Astfel, conform jurisprudenței constante amintite la punctul 161 din prezenta hotărâre, trebuie să se examineze concurența în cadrul real în care s-ar desfășura în lipsa unor asemenea comisioane.
- 165 În această privință, Curtea a avut deja ocazia să sublinieze că aprecierea efectelor deciziei unei coordonări între întreprinderi în raport cu articolul 81 TFUE implică necesitatea de a se lua în considerare cadrul concret în care se înscrie mecanismul de coordonare vizat, în special contextul economic și juridic în care operează întreprinderile în cauză, natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și condițiile reale de funcționare și structura pieței sau a piețelor relevante (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Delimitis, C-234/89, EU:C:1991:91, punctele 19-22, Hotărârea Oude Luttikhuis și alții, EU:C:1995:434, punctul 10, Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, EU:C:2006:734, punctul 49 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P și C-137/07 P, EU:C:2009:576, punctul 54).
- 166 În consecință, scenariul avut în vedere pornind de la ipoteza absenței mecanismului de coordonare în cauză trebuie să fie realist. În această optică, este posibil, dacă este cazul, să se țină seama de dezvoltările probabile care s-ar produce pe piață în lipsa acestui mecanism.
- 167 Totuși, în speță, Tribunalul nu a abordat în niciun mod caracterul probabil sau plauzibil al interdicției stabilirii tarifelor *ex post* în ipoteza absenței CIM-urilor în cadrul analizei efectelor restrictive ale acestor comisioane. În special, acesta nu a abordat, în conformitate cu cerințele stabilite de jurisprudența expusă la punctele 155 și 156 din prezenta hotărâre, aspectul stabilirii modului în care, având în vedere în special obligațiile care revin comercianților și băncilor de acceptare în temeiul Honour All Cards Rule, care nu face obiectul deciziei în litigiu, băncile de emisie ar putea fi incitate, în lipsa unor CIM-uri, să renunțe să pretindă comisioane la plata operațiunilor prin carduri bancare.
- 168 Este adevărat că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 111 din prezenta hotărâre, Tribunalul nu era ținut, în cadrul examinării caracterului accesoriu, în sensul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, al CIM-urilor, să examineze dacă era probabil ca interdicția stabilirii tarifelor *ex post* să survină în cazul absenței unor asemenea comisioane. Totuși, ținând seama de jurisprudența amintită la punctele 161 și 165 din prezenta hotărâre, situația este diferită în contextul distinct al problemei dacă CIM-urile au efecte de restrângere a concurenței.
- 169 În aceste condiții, în speță se arată în mod întemeiat că, prin faptul că s-a bazat, în special la punctele 132 și 143 din hotărârea atacată, numai pe criteriul viabilității economice pentru a justifica luarea în considerare a interdicției stabilirii tarifelor *ex post* în cadrul analizei efectelor CIM-urilor asupra concurenței și a evitat, prin urmare, să explice în cadrul acestei analize dacă era probabil ca o asemenea interdicție să survină în lipsa CIM-urilor în alt mod decât prin intermediul unei intervenții de natură reglementară, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept.
- 170 Este necesar să se amintească totuși că, dacă motivele unei decizii a Tribunalului revelează o încălcare a dreptului Uniunii, dar dispozitivul acesteia este fondat pentru alte motive de drept, o astfel de încălcare nu este de natură să determine anularea deciziei menționate și trebuie să se procedeze la o înlocuire a motivelor (a se vedea în acest sens Hotărârea Lestelle/Comisia, C-30/91 P, EU:C:1992:252, punctul 28, precum și Hotărârea FIAMM și alții/Consiliul și Comisia, C-120/06 P și C-121/06 P, EU:C:2008:476, punctul 187 și jurisprudența citată).
- 171 Aceasta este situația în speță. Argumentația recurentelor prezentată în fața Tribunalului, referitoare la necesitatea obiectivă a CIM-urilor, astfel cum a fost descrisă la punctul 94 din hotărârea atacată, care nu este contestat în cadrul prezentului recurs, se bazează în esență pe afirmația că, în lipsa CIM-urilor, acceptanții ar fi la discreția emitenților, care ar putea stabili în mod unilateral cuantumul comisionului interbancar, comercianții și acceptanții fiind obligați să accepte operațiunea.

- 172 La punctele 95 și 96 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 78-121 din prezenta hotărâre, că Comisia putea să concluzioneze în mod întemeiat că „[p]osibilitatea ca anumite bănci emitente să îi exploateze pe acceptanții obligați să respecte [Honour All Cards Rule] ar putea fi înlăturată printr-o normă a rețelei cu efecte mai puțin restrictive asupra concurenței decât soluția actuală a MasterCard, care impune aplicarea generică a unui anumit nivel de comisioane interbancare. Soluția alternativă ar fi o normă care să impună băncilor o interdicție de stabilire a tarifelor *ex post* în lipsa unui acord bilateral între ele”.
- 173 În consecință, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 94-96 din hotărârea atacată, singura opțiune care se prezenta în primă instanță de natură să permită sistemului MasterCard să funcționeze în lipsa CIM-urilor era efectiv ipoteza unui sistem care să funcționeze numai pe baza interdicției stabilirii tarifelor *ex post*. În aceste împrejurări, interdicția menționată poate fi considerată ca o „ipoteză contrafactuală” nu numai viabilă din punct de vedere economic în cadrul sistemului MasterCard, ci și plauzibilă sau chiar probabilă, având în vedere că nu reiese în niciun mod din hotărârea atacată și că este cert că nu s-a susținut nicidecum în fața Tribunalului că MasterCard ar fi preferat să își lase sistemul să se prăbușească mai curând decât să adopte soluția alternativă, și anume interdicția stabilirii tarifelor *ex post*.
- 174 În consecință, chiar dacă Tribunalul a considerat în mod greșit că caracterul viabil din punct de vedere economic al interdicției stabilirii tarifelor *ex post* în cadrul sistemului MasterCard era suficient, în sine, pentru a justifica luarea în considerare a acestei interdicții în cadrul analizei efectelor CIM-urilor asupra concurenței, în circumstanțele din speță, astfel cum reies din hotărârea atacată, Tribunalul s-a putut baza, pentru a proceda la analiza efectelor restrictive ale CIM-urilor, pe aceeași „ipoteză contrafactuală” pe care o utilizase în cadrul analizei necesității obiective a acestor comisioane, chiar dacă pentru alte motive decât cele expuse de Tribunal la punctele 132 și 143 din hotărârea atacată. În aceste condiții, eroarea de drept constatată la punctul 169 din prezenta hotărâre nu are incidență asupra analizei efectelor restrictive efectuate de Tribunal pe baza „ipotezei contrafactice” în cauză.
- 175 De asemenea, această eroare nu are incidență asupra dispozitivului hotărârii atacate, care este fondat pentru alte motive de drept.
- 176 În ceea ce privește argumentul rezumat la punctul 140 din prezenta hotărâre, prin intermediul căruia LBG reproșează Tribunalului că nu a recunoscut importanța constrângerilor care provin de la alte sisteme, este suficient să se sublinieze că, la punctul 137 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat expres că Comisia a luat în considerare în mod întemeiat concurența intersisteme în cadrul analizei efectelor CIM-urilor. Prin urmare, acest argument trebuie respins, întrucât se bazează pe o interpretare eronată a hotărârii atacate (a se vedea în acest sens Hotărârea Ojha/Comisia, C-294/95 P, EU:C:1996:434, punctele 48 și 49).
- 177 În ceea ce privește argumentul, vizat de asemenea la punctul 140 din prezenta hotărâre, prin intermediul căruia LBG reproșează Tribunalului că a statuat că caracterul dual al sistemului nu ar fi relevant decât în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE, trebuie amintit că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 161 din prezenta hotărâre și astfel cum arată, de altfel, LBG, Tribunalul era ținut să se asigure că pretinsa restrângere a concurenței a fost examinată de Comisie în cadrul său real. Astfel, pentru a aprecia dacă o coordonare între întreprinderi trebuie să fie considerată interzisă ca urmare a denaturărilor concurenței care sunt efectul acesteia, potrivit jurisprudenței amintite la punctul 165 din prezenta hotărâre, trebuie să fie luat în considerare orice element pertinent, având în vedere în special natura serviciilor în cauză, precum și condițiile reale de funcționare și structura piețelor, referitor la contextul economic sau juridic în care se înscrie coordonarea menționată, indiferent dacă un asemenea element privește sau nu privește piața relevantă.
- 178 În speță, Tribunalul a constatat, la punctul 173 din hotărârea atacată, fără că acest aspect să fi fost repus direct în discuție în cadrul prezentului recurs, că piața de acceptare putea fi reținută de Comisie drept piață relevantă în vederea analizei efectelor concurențiale ale CIM-urilor. În plus, astfel cum

reiese din cuprinsul punctului 176 din hotărârea atacată, Tribunalul, în cadrul aprecierii sale suverane asupra faptelor, care nu este contestată în cadrul prezentului recurs, a arătat că există anumite interacțiuni între segmentele „emitere” și „acceptare”, precum caracterul complementar al serviciilor și prezența unor efecte ale unor rețele indirecte, întrucât gradul de acceptare a cardurilor de către comercianți și numărul cardurilor aflate în circulație se influențează reciproc.

- 179 În aceste împrejurări, contextul economic și juridic în care se înscrie coordonarea în cauză include, astfel cum susțin recurențele, RBS și LBG, caracterul dual al sistemului de plată deschis al MasterCard, în special în condițiile în care este cert că există interacțiuni între cele două fațete ale respectivului sistem (a se vedea prin analogie Hotărârea Delimitis, EU:C:1991:91, punctele 17-23, precum și Hotărârea Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 42).
- 180 Totuși, în speță, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 181 și 182 din hotărârea atacată, argumentația invocată în esență în fața Tribunalului, care nu este contestată în cadrul prezentului recurs, nu includea argumentul invocat în prezent de LBG în cadrul prezentului recurs, potrivit căruia, pentru a examina o restrângere a concurenței în propriul context, trebuie să se țină seama de caracterul dual al sistemului în cauză. Dimpotrivă, criticile invocate în primă instanță cu privire la neluarea în considerare a caracterului dual al sistemului s-ar limita să evidențieze avantajele economice care ar decurge din CIM-uri. Or, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 93 din prezenta hotărâre și din însuși textul articolului 81 CE, în cazul în care este cert că o măsură poate avea o incidență defavorabilă considerabilă asupra parametrilor de concurență, cum ar fi în special prețul, cantitatea și calitatea produselor sau a serviciilor, și, prin urmare, intră sub incidența principiului interdicției prevăzut la articolul 81 alineatul (1) CE, asemenea avantaje nu pot fi luate în considerare decât în cadrul alineatului (3) al acestui articol.
- 181 Având în vedere această constatare, Tribunalul a putut să concluzioneze în mod întemeiat, așadar, la punctul 182 din hotărârea atacată, că criticile prezentate în fața sa cu privire la caracterul dual al sistemului erau lipsite de relevanță în cadrul unui motiv întemeiat pe încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE, întrucât implicau luarea în considerare a unor avantaje economice în temeiul acestui alineat. Tribunalul a concluzionat de asemenea în mod întemeiat că eventualele avantaje economice care ar putea rezulta din CIM-uri nu sunt relevante decât în cadrul analizei efectuate în raport cu articolul 81 alineatul (3) CE.
- 182 În consecință, argumentul LBG referitor la caracter dual al sistemului se bazează pe o interpretare eronată a hotărârii atacate și, așadar, nu este fondat.
- 183 În ceea ce privește reproșul RBS, rezumat la punctul 129 din prezenta hotărâre, potrivit căruia Tribunalul ar fi efectuat o „analiză sumară” a efectelor CIM-urilor, în special la punctul 143 din hotărârea atacată, Comisia răspunde, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 134 din prezenta hotărâre, că CIM-urile își au originea într-o decizie de stabilire a prețurilor a unei asocieri de întreprinderi și că efectele anticoncurențiale ale acestora sunt evidente.
- 184 În această privință, reiese din jurisprudența Curții că anumite tipuri de coordonare între întreprinderi indică un grad suficient de nocivitate pentru concurență pentru a se putea considera că examinarea efectelor lor nu este necesară (a se vedea în acest sens în special Hotărârea LTM, EU:C:1966:38, 359 și 360, Hotărârea Beef Industry Development Society și Barry Brothers, C-209/07, EU:C:2008:643, punctul 15, precum și Hotărârea Allianz Hungária Biztosító și alții, EU:C:2013:160, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 185 Această jurisprudență se bazează pe faptul că anumite forme de coordonare între întreprinderi pot fi considerate, prin însăși natura lor, dăunătoare pentru buna funcționare a unei concurențe normale (a se vedea în acest sens în special Hotărârea Allianz Hungária Biztosító și alții, EU:C:2013:160, punctul 35, precum și jurisprudența citată).

- 186 Trebuie însă amintit că, astfel cum reiese în special din cuprinsul punctelor 27 și 141 din hotărârea atacată, decizia în litigiu este fondată nu pe existența unei încălcări prin obiect prevăzute la articolul 81 alineatul (1) CE, ci pe efectele CIM-urilor.
- 187 În aceste condiții, contrar a ceea ce sugerează Comisia, nu se poate recurge, așadar, pe baza jurisprudenței expuse la punctul 184 din prezenta hotărâre, la simple supoziții sau afirmații potrivit cărora efectele anticoncurențiale ale CIM-urilor ar fi „evidente” (a se vedea în acest sens în special Hotărârea *Compagnie royale asturienne des mines și Rheinzink/Comisia*, 29/83 și 30/83, EU:C:1984:130, punctele 16 și 20).
- 188 În ceea ce privește argumentele vizate la punctele 131, 139 și 142 din prezenta hotărâre, care se suprapun într-o anumită măsură argumentului RBS expus la punctul 129 din această hotărâre, trebuie amintit că obligația de motivare a hotărârilor rezultă din articolul 36 din Statutul Curții, aplicabil Tribunalului în temeiul articolului 53 primul paragraf din același statut, și din articolul 81 din Regulamentul de procedură al Tribunalului (a se vedea în special Hotărârea *Deutsche Telekom/Comisia*, C-280/08 P, EU:C:2010:603, punctul 135).
- 189 Potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea unei hotărâri trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul Tribunalului, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar Curții să își exercite controlul jurisdicțional (a se vedea în special Hotărârea *France Télécom/Comisia*, C-202/07 P, EU:C:2009:214, punctul 29, și Hotărârea *Ziegler/Comisia*, C-439/11 P, EU:C:2013:513, punctul 81). Astfel cum s-a arătat deja la punctul 112 din prezenta hotărâre, obligația de motivare nu impune totuși Tribunalului să furnizeze o motivare care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu. Motivarea poate fi, așadar, implicită, cu condiția să permită persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care Tribunalul nu a admis argumentele lor, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul (a se vedea în special Hotărârea *Ziegler/Comisia*, EU:C:2013:513, punctul 82 și jurisprudența citată).
- 190 Totuși, deși este adevărat, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 169 din prezenta hotărâre, că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în interpretarea articolului 81 alineatul (1) CE în lumina înlocuirii motivelor efectuate la punctele 171-175 din această hotărâre, argumentele care vizează să reproșeze Tribunalului că a efectuat o analiză sumară a efectelor CIM-urilor și că, în această privință, a motivat insuficient hotărârea atacată nu se pot întemeia numai pe această eroare.
- 191 În ceea ce privește restul, în măsura în care argumentele menționate la punctul 188 din prezenta hotărâre vizează să reproșeze Tribunalului o analiză sau o motivare insuficientă cu privire la efecte concurențiale ale CIM-urilor, acestea nu pot fi primite.
- 192 Astfel, întrucât s-a întemeiat în mod valabil pe „ipoteza contrafactuală” a unui sistem care funcționează pe baza interdicției stabilirii tarifelor *ex post*, contrar celor susținute de RBS, Tribunalul nu a considerat CIM-urile, prin însăși natura lor, ca dăunătoare pentru buna funcționare a unei concurențe normale, ci a procedat la o analiză a efectelor concurențiale ale acestor comisioane. Trebuie să se sublinieze că analiza Tribunalului în această privință nu reiese din simpla lectură a punctului 143 din hotărârea atacată, astfel cum pare să sugereze RBS, ci include de asemenea orice analiză care figurează la punctele 123-193 din hotărârea menționată.
- 193 În special, deși, la punctul 143 din hotărârea atacată, Tribunalul a explicat în mod clar că CIM-urile au efecte restrictive prin faptul că „limitează presiunea pe care comercianții o pot exercita asupra băncilor de acceptare la negocierea MSC-urilor prin reducerea posibilităților ca prețurile să scadă sub un anumit prag”, în contrast cu „o piață de acceptare care funcționează în lipsa lor”, Tribunalul nu s-a limitat să prezume că CIM-urile stabilesc un nivel de bază pentru MSC-uri, ci, dimpotrivă, a procedat la o examinare detaliată, la punctele 157-165 din hotărârea atacată, pentru a determina dacă aceasta era situația în realitate.

- 194 În consecință, argumentul RBS potrivit căruia analiza efectelor trebuie asimilată cu analiza unei restricții „prin obiect” se bazează pe o lectură parțială a hotărârii atacate întrucât se focalizează numai pe punctul 143 din această hotărâre, fără a lua în considerare examinarea mai completă în care se înscrie acesta.
- 195 De asemenea, recurentele nu pot reproșa Tribunalului că a omis să explice modul în care ipoteza reținută ar avea efecte mai puțin restrictive asupra concurenței decât CIM-urile, având în vedere că singura diferență dintre cele două situații ar consta în nivelul prețului CIM-urilor. Astfel, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia, hotărârea atacată nu se bazează pe postulatul că prețurile ridicate constituie în sine o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Dimpotrivă, astfel cum reiese din însuși modul de redactare a aceluiași punct 143, prețurile ridicate nu sunt decât consecința CIM-urilor care limitează presiunea pe care ar putea să o exercite comerțanții asupra băncilor de acceptare, ceea ce ar determina o scădere a concurenței dintre acceptanți în ceea ce privește cuantumul MSC-urilor.
- 196 În aceste împrejurări, Curtea este în măsură să își exercite controlul asupra analizei care stă la baza afirmațiilor care figurează la punctul 143 din hotărârea atacată. Având în vedere considerațiile de la punctele 183-195 din prezenta hotărâre, Tribunalul și-a motivat corespunzător cerințelor legale analiza referitoare la efectele CIM-urilor asupra concurenței.
- 197 Această concluzie nu este repusă în discuție de argumentul întemeiat pe pretinsa contradicție între motive, invocat de RBS și expus la punctul 130 din prezenta hotărâre. Este suficient să se arate că nu este nimic contradictoriu în raționamentul Tribunalului în măsura în care acesta a admis că comerțanții pot exercita o constrângere asupra cuantumului CIM-urilor, calificând în același timp această presiune ca insuficientă pentru a împiedica CIM-urile să stabilească un nivel de bază și să reducă astfel concurența dintre acceptanți. Astfel, Tribunalul a explicat în mod clar, la punctul 158 din hotărârea atacată, că Comisia putea să califice drept insuficientă constrângerea menționată deoarece aceasta poate interveni numai peste un prag maxim de toleranță a comerțanților. Acestea sunt aprecieri autonome care nu se contrazic între ele, de unde rezultă că argumentul amintit nu este fondat (a se vedea prin analogie Ordonanța Piau/Comisia, C-171/05 P, EU:C:2006:149, punctul 85).
- 198 Având în vedere cele prezentate mai sus, este necesar să se constate că, deși Tribunalul a săvârșit o eroare de drept, astfel cum se afirmă la punctul 169 din prezenta hotărâre, această eroare nu poate determina totuși anularea hotărârii atacate, având în vedere înlocuirea motivelor efectuată la punctele 171-175 din prezenta hotărâre. În ceea ce privește restul, argumentele invocate în cadrul motivului unic al recursului incident formulat de RBS și al primului motiv al recursului incident formulat de LBG sunt în parte inoperante și în parte nefondate.
- 199 În aceste condiții, este necesar să se respingă recursul incident formulat de RBS și primul motiv al celui formulat de LBG.

Cu privire la al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG

- 200 În esență, al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG, întemeiat pe încălcarea articolului 81 alineatul (3) CE, este structurat în trei aspecte. Recurentele achiesează la acest motiv, prezentând observații suplimentare.

Hotărârea atacată

- 201 Potrivit Tribunalului, al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță era alcătuit, în esență, din două aspecte. În cadrul primului aspect al acestui motiv, recurentele au reproșat Comisiei că le-a impus o sarcină a probei excesivă în ceea ce privește dovedirea respectării condițiilor prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE. În cadrul celui de al doilea aspect al motivului respectiv, acestea au

pretins că analiza condițiilor menționate efectuată de Comisie este afectată de erori vădite de apreciere. Considerând că era imposibil să examineze în abstract primul aspect menționat, Tribunalul a analizat împreună cele două aspecte ale celui de al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță.

- 202 La punctul 207 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat că, „având în vedere că CIM-urile nu constituie restricții accesorii în raport cu sistemul MasterCard, în mod corect Comisia a examinat dacă existau avantaje obiective semnificative care decurg în mod special din CIM-uri. Prin urmare, împrejurarea potrivit căreia Comisia recunoaște, în considerentul (679) al deciziei [în litigiu], că sistemele de carduri de plată, precum sistemul MasterCard, constituie un progres tehnic și economic nu afectează aspectul dacă CIM-urile îndeplinesc prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE”.
- 203 La punctele 208-216 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat argumentația recurentelor cu privire la rolul CIM-urilor în echilibrarea segmentelor „emitere” și „acceptare” ale sistemului MasterCard. La punctul 217 din această hotărâre, Tribunalul a concluzionat că, „[a]vând în vedere cele de mai sus, trebuie să se constate că, fără a săvârși o eroare vădită de apreciere, Comisia a fost îndreptățită să respingă argumentația prezentată de reclamante în scopul de a justifica o atribuire a avantajelor obiective care pot decurge din sistemul MasterCard rolului jucat de CIM-urile acestuia”.
- 204 La punctul 220 din hotărârea menționată, Tribunalul a adăugat că, presupunând chiar că se poate deduce că CIM-urile contribuie la creșterea producției sistemului MasterCard, acest lucru nu ar fi suficient pentru a demonstra că CIM-urile îndeplinesc prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE. În această privință, Tribunalul a remarcat, la punctul 221 din aceeași hotărâre, că primii beneficiari ai unei asemenea creșteri sunt organizația de plată MasterCard și băncile care participă la aceasta și că îmbunătățirea, în sensul articolului 81 alineatul (3) CE, nu poate fi identificată cu orice avantaj pe care partenerii îl obțin în urma acordului cu privire la activitatea lor de producție sau de distribuție.
- 205 La punctele 222-225 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat existența unor avantaje obiective semnificative datorate CIM-urilor în favoarea comercianților și a concluzionat la punctul 226 din hotărârea menționată că, „în lipsa unei probe a existenței unei legături suficient de strânse între CIM-uri și avantajele obiective de care ar beneficia comercianții, împrejurarea că acestea pot să contribuie la creșterea producției sistemului MasterCard nu poate demonstra, singură, că prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE este îndeplinită”.
- 206 La punctele 227-229 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că, în lipsa prezentării unei probe cu privire la existența unor avantaje obiective semnificative datorate CIM-urilor în favoarea comercianților, care constituie unul dintre cele două grupuri de utilizatori vizați de cardurile de plată, critica recurentelor referitoare la luarea în considerare în măsură insuficientă a avantajelor care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri era inoperantă.
- 207 În cadrul argumentației recurentelor prin care se reproșează Comisiei un comportament de „regulator de prețuri” ale CIM-urilor, Tribunalul, la punctele 230-232 din hotărârea menționată, a constatat că Comisia a examinat și a respins în mod valabil temeinicia argumentării dezvoltate de recurente în cursul procedurii administrative și că lipsa unor date care să permită atingerea nivelului de probă cu caracter economic cerut de Comisie, chiar presupunând că ar fi dovedită, nu poate implica o atenuare a sarcinii probei sau chiar o inversare a acesteia.

208 În sfârșit, la punctele 236 și 237 din hotărârea atacată, Tribunalul și-a încheiat analiza celui de al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță, întemeiat pe încălcarea articolului 81 alineatul (3) CE, în următorii termeni:

„236 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se concluzioneze că reclamantele nu au demonstrat că raționamentul Comisiei privind prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE era afectat de nelegalitate. Întrucât, pentru ca articolul menționat să fie aplicabil, este necesară îndeplinirea condițiilor prevăzute de acesta, trebuie respins al doilea aspect al motivului, fără a fi necesară examinarea criticilor reclamantelor privind celelalte aspecte ale analizei Comisiei în temeiul acestui articol.

237 Pe cale de consecință, primul aspect al motivului, întemeiat pe caracterul excesiv al sarcinii probei impuse reclamantelor, trebuie de asemenea respins. Astfel, din cele de mai sus rezultă că argumentele și elementele de probă prezentate de reclamante au fost examinate de Comisie și că, în împrejurările cauzei, Comisia a putut concluziona în mod legitim că acestea nu permiteau să se demonstreze că erau reunite condițiile de aplicare a articolului 81 alineatul (3) CE. Întrucât Comisia a fost îndreptățită să concluzioneze că reclamantele nu au prezentat dovada exceptării pe care o invocau, trebuie de asemenea respinsă susținerea întemeiată pe încălcarea principiului *in dubio pro reo*.”

Cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG

– Argumentele părților

209 LBG arată că Tribunalul nu a aplicat criteriul corect în ceea ce privește sarcina probei, și anume punerea în balanță a probabilităților. Făcând trimitere la observațiile scrise pe care le-a prezentat în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, în fața Tribunalului, LBG susține că acesta ar fi trebuit să examineze întregul sistem MasterCard, care aduce avantaje importante titularilor de carduri și comercianților. Tribunalul nu ar fi trebuit să solicite MasterCard să justifice nivelul exact al CIM-urilor, ci trebuia să solicite doar o justificare a metodologiei pe care o utilizează MasterCard pentru a stabili CIM-urile.

210 Comisia consideră că cele trei susțineri principale ale LBG din cadrul celui de al doilea motiv al recursului incident sunt inadmisibile deoarece se bazează pe afirmații vagi și generale care nu permit identificarea părților contestate ale hotărârii atacate, nici determinarea temeiului juridic al acestora în conformitate cu cerințele enunțate la articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții. LBG nu ar stabili în mod clar existența unei erori de drept săvârșite de Tribunal, ci s-ar limita să reproducă argumente deja invocate în primă instanță.

211 Mai concret, Comisia pretinde că, în susținerea primului aspect al celui de al doilea motiv al recursului său incident, LBG nu desemnează niciun punct din hotărârea atacată și nu comentează jurisprudența invocată de Tribunal cu privire la nivelul de probă adecvat.

212 Cu privire la fond, Comisia arată că, în ceea ce privește primul aspect al celui de al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță referitor la sarcina probei, Tribunalul s-a bazat în mod corect, la punctele 196 și 206 din hotărârea atacată, pe o jurisprudență constantă potrivit căreia, pentru a beneficia de prevederile articolului 81 alineatul (3) CE, întreprinderea trebuie să se prevaleze de argumente și de elemente de probă convingătoare pe care Comisia trebuie să le examineze. În schimb, criteriul punerii în balanță a probabilităților propus de LBG nu ar fi susținut în niciun mod de jurisprudență.

- 213 În plus, Comisia consideră că, întrucât LBG pare să conteste cerința referitoare la legătura de cauzalitate dintre restricția reală și creșterile de eficiență, acest argument este inoperant deoarece LBG nu contestă punctul pertinent din hotărârea atacată, și anume punctul 207 din aceasta. În orice caz, o asemenea cerință ar fi compatibilă cu jurisprudența și, în consecință, argumentele invocate de LBG potrivit cărora, pe de o parte, sistemul MasterCard oferă avantaje importante consumatorilor și comercianților și, pe de altă parte, Tribunalul a aplicat un criteriu prea strict în raport cu articolul 81 alineatul (3) CE nu pot fi admise.
- 214 În sfârșit, Comisia susține că problema nu este aceea de a justifica nivelul exact al CIM-urilor, ci mai curând aceea de a răspunde la întrebarea dacă CIM-urile determină creșteri obiective de eficiență.

– Aprecierea Curții

- 215 Astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 150 și 151 din prezenta hotărâre, chiar dacă articolul 169 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, pe care se bazează Comisia, nu poate fi aplicat retroactiv în privința recursului incident formulat de LBG, din dispozițiile în vigoare la data introducerii acestui recurs incident, în special din articolul 256 TFUE, din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții și din articolul 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al acesteia, rezultă că un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea a cărei anulare se solicită, precum și argumentele juridice care susțin în mod concret această cerere.
- 216 Nu îndeplinește această cerință un recurs care se limitează la a repeta sau la a reproduce textual motivele și argumentele care au fost deja prezentate în fața Tribunalului, inclusiv cele întemeiate pe fapte respinse expres de această instanță. Astfel, întrucât nu cuprinde o argumentare prin care să se urmărească în mod precis criticarea hotărârii atacate, un asemenea recurs constituie în realitate o cerere prin care se urmărește o simplă reexaminare a cererii introductive depuse la Tribunal, ceea ce, potrivit articolului 58 din Statutul Curții, nu este de competența acesteia (a se vedea Hotărârea Deere/Comisia, C-7/95 P, EU:C:1998:256, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 217 Or, deși LBG pretinde că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a reținut punerea în balanță a probabilităților drept criteriu pentru sarcina probei în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, trebuie să se constate că, în această privință, recursul incident nu indică și nu permite identificarea cu precizie a punctelor sau a părții din hotărârea atacată pe care o critică.
- 218 Trebuie arătat de asemenea că, prin trimiterea la argumentele invocate în memoriul său în intervenție în primă instanță, LBG reproduce aceleași argumente pe care le invocase deja în fața Tribunalului și încearcă în realitate să obțină reexaminarea acestora, fără ca măcar să încerce să prezinte argumente juridice care să demonstreze concret că Tribunalul, prin modul în care a procedat, ar fi săvârșit o eroare de drept (a se vedea în acest sens Hotărârea Deere/Comisia, EU:C:1998:256, punctul 41).
- 219 Prin urmare, excepția de inadmisibilitate invocată de Comisie este fondată și primul aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG este, în consecință, inadmisibil.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG

– Argumentele părților

- 220 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului său incident, LBG, susținută de recurente, arată că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept la punctul 233 din hotărârea atacată prin faptul că s-a focalizat numai pe avantajele produse pentru comercianți, în pofida faptului că a admis, la punctul 228 din această hotărâre, că avantajele pot fi luate în considerare pentru orice piață și pentru orice serviciu care beneficiază de existența acordului în cauză și, la punctul 176 din

hotărârea menționată, că există o legătură între titularii de carduri și comercianți. Tribunalul ar fi ignorat astfel în mod greșit avantajele importante care provin din sistemul MasterCard și din CIM-uri pentru titularii de carduri, pe de o parte, precum și caracterul dual al sistemului și optimizarea sistemului la realizarea căreia contribuie CIM-urile, pe de altă parte.

- 221 Recurentele achiesează la raționamentul LBG și adaugă că motivarea hotărârii atacate este circulară, contradictorie și insuficientă întrucât confirmă neluarea în considerare în decizia în litigiu a avantajelor generate de CIM-uri pentru titularii de carduri. În special, la punctele 107, 110 și 118 din această hotărâre, Tribunalul ar admite că titularii de carduri ar suporta costuri mai ridicate în ipoteza în care CIM-urile ar fi suprimate sau reduse, la punctele 178 și 233 din hotărârea menționată, că o contraprestație financiară din partea comercianților este justificată pentru serviciile furnizate acestora de băncile de emisie și, la punctele 182 și 228 din aceeași hotărâre, că funcția CIM-urilor care determină o reducere a costurilor pentru titularii de carduri ar trebui luată în considerare în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE. Ar fi, prin urmare, imposibil să se înțeleagă modul în care Tribunalul a putut să concluzioneze în continuare că „critica reclamantelor privind o insuficiență luare în considerare a avantajelor CIM-urilor pentru titularii de carduri este, în orice caz, inoperantă”.
- 222 Recurentele susțin de asemenea că Tribunalul s-a contrazis la punctul 233 din hotărârea atacată prin faptul că a admis că o contraprestație financiară este justificată pentru serviciile pe care băncile de emisie le furnizează comercianților, deși nu este posibil să se demonstreze cu precizie în ce măsură, susținând în același timp că MasterCard a omis să „identific[e] serviciile furnizate de băncile de emisie a cardurilor de debit, de debit cu plată amânată sau de credit care pot constitui avantaje obiective pentru comercianți”.
- 223 Recurentele adaugă faptul că, chiar dacă se presupune că nu au reușit să furnizeze suficiente probe în sensul că comercianții beneficiază de avantaje obiective semnificative care decurg din CIM-uri, Tribunalul nu explică nici motivele pentru care, în lumina jurisprudenței citate la punctul 228 din hotărârea atacată, primele două condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE nu ar putea fi îndeplinite numai pe baza avantajelor care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri, nici pe cele pentru care toate categoriile de consumatori trebuie să beneficieze de aceeași parte din beneficiul obținut.
- 224 Pe lângă motivele de inadmisibilitate mai generale invocate de Comisie, astfel cum au fost expuse la punctul 210 din prezenta hotărâre, această instituție arată că al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG este insuficient argumentat. LBG ar contesta anumite constatări de fapt referitoare la lipsa unor creșteri de eficiență sau la partea echitabilă din beneficiul obținut pentru utilizatori fără a invoca însă vreun denaturare.
- 225 Cu privire la fond, Comisia consideră că existența unor creșteri de eficiență pe mai multe piețe nu garantează că o parte echitabilă din beneficiul obținut revine utilizatorilor, în conformitate cu cea de a doua condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE. Lipsa atribuirii unei părți echitabile din beneficiul obținut ar fi o constatare de fapt care nu poate fi supusă recursului. În orice caz, LBG nu ar explica de ce constatarea Tribunalului referitoare la atribuirea unei părți echitabile din beneficiul obținut consumatorilor ar fi eronată din punct de vedere juridic. Caracterul interdependent al piețelor în sistemul dual nu ar aduce atingere regulii generale potrivit căreia o parte echitabilă din creșterile de eficiență trebuie să fie atribuită cel puțin consumatorilor prejudiciați prin restricția în cauză.
- 226 În plus, potrivit Comisiei, Tribunalul nu a ignorat avantajele pentru deținătorii de carduri, maximizarea producției sistemului și caracterul dual al sistemului, ci doar a respins, la punctele 208-229 din hotărârea atacată, argumentele referitoare la acestea. Constatările de fapt în această privință nu ar putea fi supuse recursului și, în orice caz, nu ar revela nicio eroare de drept.

– Aprecierea Curții

- 227 Excepția de inadmisibilitate invocată de Comisie potrivit căreia al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG nu ar fi argumentat suficient nu poate fi primită. Astfel, este suficient să se arate că LBG a identificat punctul exact din hotărârea atacată în care se găsește eroarea de drept invocată, și anume punctul 233, și și-a susținut argumentația invocând alte aspecte determinate ale hotărârii menționate, precum și argumente juridice referitoare la acestea. În consecință, argumentarea LBG în această privință îndeplinește cerințele prevăzute de dispozițiile și de jurisprudența citate la punctele 215 și 216 din prezenta hotărâre.
- 228 Trebuie arătat de asemenea că, contrar celor susținute de Comisie, prin intermediul acestui al doilea aspect, LBG nu se limitează să repună în discuție aprecierea faptelor efectuată în primă instanță, ci ridică în esență problema stabilirii piețelor care se poate considera că generează avantaje obiective susceptibile să fie luate în considerare în vederea analizei primei condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE. O asemenea problemă constituie o chestiune de drept admisibilă în stadiul recursului.
- 229 Cu privire la fond, trebuie amintit că LBG, susținută de recurente, reproșează în esență Tribunalului că s-a focalizat numai asupra avantajelor conferite de CIM-uri comercianților, ignorând astfel avantajele pe care sistemul MasterCard și CIM-urile le conferă titularilor de carduri, precum și caracterul dual al sistemului și optimizarea acestui sistem la realizarea căreia contribuie CIM-urile.
- 230 Trebuie să se respingă de la bun început argumentul potrivit căruia Tribunalul ar fi ignorat în mod greșit avantajele care decurg din sistemul MasterCard pentru titularii de carduri. În această privință, trebuie amintit că orice decizie a unei asocieri de întreprinderi care se dovedește contrară dispozițiilor articolului 81 alineatul (1) CE poate face obiectul unei exceptări în temeiul alineatului (3) al acestui articol numai dacă îndeplinește condițiile prevăzute de acesta, inclusiv condiția de a contribui la îmbunătățirea producției sau a distribuției de produse ori la promovarea progresului tehnic sau economic (a se vedea în acest sens Hotărârea Remia și alții/Comisia, EU:C:1985:327, punctul 38). Pe de altă parte, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 89 și 90 din prezenta hotărâre, atunci când nu este posibilă disocierea unei decizii a unei asocieri de întreprinderi de operațiunea sau de activitatea principală cu care este asociată fără a compromite existența și obiectivele acesteia, este necesar să se examineze compatibilitatea cu articolul 81 CE a deciziei în cauză împreună cu compatibilitatea operațiunii sau a activității principale față de care este accesorie.
- 231 În schimb, în cazul în care se constată că o asemenea decizie nu este necesară în mod obiectiv pentru punerea în aplicare a unei operațiuni sau a unei activități determinate, numai avantajele obiective care decurg în mod specific din decizia menționată pot fi luate în considerare în cadrul articolului 81 alineatul (3) CE (a se vedea prin analogie Hotărârea Remia și alții/Comisia, EU:C:1985:327, punctul 47).
- 232 În speță, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 78-121 din prezenta hotărâre, Tribunalul a putut constata fără a săvârși vreo eroare de drept, la punctul 120 din hotărârea atacată, că CIM-urile nu prezentau o necesitate obiectivă pentru funcționarea sistemului MasterCard. În lumina acestei concluzii, Tribunalul a concluzionat de asemenea în mod întemeiat, la punctul 207 din hotărârea menționată, că analiza primei condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE necesita examinarea avantajelor obiective semnificative care decurg în mod specific din CIM-uri, iar nu a sistemului MasterCard în ansamblul său. În consecință, argumentul potrivit căruia Tribunalul ar fi ignorat în mod greșit avantajele care decurg din sistemul MasterCard pentru titularii de carduri nu poate fi admis.
- 233 În ceea ce privește argumentul potrivit căruia Tribunalul ar fi ignorat optimizarea sistemului MasterCard la realizarea căreia contribuie CIM-urile, trebuie amintit că, la punctele 208-219 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat argumentația recurențelor bazată pe rolul CIM-urilor în

echilibrarea segmentelor „emitere” și „acceptare” ale acestui sistem și a respins argumentul potrivit căruia CIM-urile contribuie la creșterea producției sistemului menționat. În consecință, argumentul invocat de LBG în această privință se întemeiază pe o interpretare greșită a hotărârii atacate și se dovedește, așadar, nefondat.

- 234 În ceea ce privește argumentele potrivit cărora Tribunalul ar fi ignorat în mod greșit caracterul dual al sistemului și avantajele care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri, mai întâi, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că îmbunătățirea, în sensul primei condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE, nu poate fi identificată cu orice avantaj pe care partenerii îl obțin în urma acordului în cauză cu privire la activitatea lor de producție sau de distribuție. Această îmbunătățire trebuie să prezinte în special avantaje obiective semnificative, de natură să compenseze inconveniențele pentru concurență care rezultă din acest acord (a se vedea Hotărârea Consten și Grundig/Comisia, 56/64 și 58/64, EU:C:1966:41, 502).
- 235 În continuare, trebuie amintit că examinarea unui acord pentru a se stabili dacă acesta contribuie la îmbunătățirea producției sau a distribuției de produse ori la promovarea progresului tehnic sau economic și dacă generează avantaje obiective semnificative trebuie întreprinsă în lumina argumentelor de fapt și a elementelor de probă furnizate de întreprinderi [a se vedea în acest sens, cu privire la o cerere de exceptare în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, Hotărârea GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, EU:C:2009:610, punctul 102].
- 236 O asemenea examinare poate necesita luarea în considerare a caracteristicilor și a eventualelor specificități ale sectorului vizat prin acordul în cauză, dacă aceste caracteristici și specificități sunt decisive în ceea ce privește rezultatul examinării (a se vedea Hotărârea GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, EU:C:2009:610, punctul 103). Pe de altă parte, în lumina articolului 81 alineatul (3) CE, ceea ce trebuie luat în considerare este caracterul favorabil al incidenței asupra tuturor consumatorilor de pe piețele relevante (a se vedea în acest sens Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, EU:C:2006:734, punctul 70).
- 237 În consecință, în cazul unui sistem cu caracter dual precum sistemul MasterCard, pentru a aprecia dacă o măsură care a încălcat în principiu interdicția prevăzută la articolul 81 alineatul (1) CE, întrucât creează efecte restrictive cu privire la unul dintre cele două grupuri de consumatori asociate acestui sistem, poate îndeplini prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE, trebuie să se țină seama de sistemul în care se înscrie această măsură, inclusiv, dacă este cazul, de ansamblul avantajelor obiective care decurg din măsura menționată nu numai pe piața cu privire la care s-a constatat respectiva restricție, ci și pe piața care cuprinde celălalt grup de consumatori asociat sistemului amintit, în special atunci când, precum în speță, este cert că există interacțiuni între cele două segmente ale sistemului în cauză. În acest scop, trebuie să se examineze, după caz, dacă asemenea avantaje sunt susceptibile să compenseze inconveniențele pe care le implică această măsură din punctul de vedere al concurenței.
- 238 Totuși, în speță, argumentul LBG potrivit căruia Tribunalul ar fi ignorat în mod greșit caracterul dual al sistemului nu poate fi primit. Astfel cum s-a arătat la punctul 233 din prezenta hotărâre, la punctele 208-219 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat argumentația recurentelor cu privire la rolul CIM-urilor în echilibrarea segmentelor „emitere” și „acceptare” ale sistemului MasterCard și, în acest scop, a admis în special, la punctul 210 din hotărârea menționată, că existau interacțiuni între aceste două segmente. Faptul că Tribunalul a hotărât să respingă argumentul potrivit căruia CIM-urile contribuie la creșterea producției sistemului menționat nu aduce atingere faptului că Tribunalul a luat în considerare caracterul dual al sistemului în cauză în analiza sa.
- 239 De asemenea, la examinarea avantajelor care decurg din CIM-uri de care ar beneficia comercianții, Tribunalul a luat în considerare și caracterul dual al sistemului, în special la punctele 222 și 223 din hotărârea atacată, unde a admis că creșterea numărului de carduri aflate în circulație poate spori

utilitatea sistemului MasterCard pentru comercianți, chiar dacă, în cadrul exercitării aprecierii sale suverane a faptelor, Tribunalul a concluzionat că riscul unor efecte negative pentru comercianți se dovedește cu atât mai ridicat cu cât numărul de carduri aflate în circulație este mai mare.

- 240 În special, în ceea ce privește argumentul prin care LBG reproșează Tribunalului că nu a luat în considerare avantajele care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri, trebuie să se constate că, în lumina celor expuse la punctele 234-236 din prezenta hotărâre, Tribunalul era ținut, în principiu, la examinarea primei condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE, să ia în considerare toate avantajele obiective care decurg din CIM-uri nu numai pe piața relevantă, și anume piața de acceptare, ci și pe piața distinctă și conexă de emiteră.
- 241 În consecință, în ipoteza în care Tribunalul ar fi constatat existența unor avantaje obiective semnificative care decurg din CIM-uri pentru comercianți, chiar dacă acestea nu s-ar dovedi suficiente în sine pentru a compensa efectele restrictive constatate în temeiul articolului 81 alineatul (1) CE, ansamblul avantajelor pe cele două piețe de utilizatori în sistemul MasterCard, inclusiv, așadar, pe piața titularilor de carduri, ar fi putut, eventual, să justifice CIM-urile dacă, împreună, aceste avantaje ar fi fost susceptibile să compenseze efectele restrictive ale acestor comisioane.
- 242 Totuși, astfel cum s-a amintit la punctul 234 din prezenta hotărâre, examinarea primei condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE ridică problema dacă avantajele generate de măsura în cauză sunt susceptibile să compenseze inconveniente care decurg din aceasta. Astfel, în cazul în care, precum în speță, se constată efecte restrictive pe o singură piață din cadrul unui sistem dual, avantajele care decurg din măsura restrictivă pe o piață distinctă conexă, de asemenea asociată respectivului sistem, nu pot fi susceptibile, în sine, să compenseze inconveniente care rezultă din această măsură în lipsa oricărei probe privind existența unor avantaje obiective semnificative datorate măsurii menționate pe piața relevantă, în special, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 21 și 168-180 din hotărârea atacată, atunci când consumatorii care se găsesc pe piețele respective nu sunt substanțial aceiași.
- 243 Astfel, în speță, fără ca vreo denaturare să fi fost invocată în această privință, Tribunalul a concluzionat, la punctul 226 din hotărârea atacată, în sensul lipsei unei probe privind existența unor avantaje obiective care să decurgă din CIM-uri și de care să beneficieze comercianții. În aceste împrejurări, nu era necesar să se procedeze la examinarea avantajelor care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri, având în vedere că acestea nu sunt susceptibile, în sine, să compenseze inconveniente care rezultă din aceste comisioane. Tribunalul a constatat, așadar, în mod întemeiat, la punctul 229 din hotărârea atacată, că „critica reclamantelor privind o insuficientă luare în considerare a avantajelor CIM-urilor pentru titularii de carduri este, în orice caz, inoperantă”.
- 244 În ceea ce privește argumentația recurentelor expusă la punctul 221 din prezenta hotărâre, potrivit căreia motivarea hotărârii atacate ar fi circulară, contradictorie și insuficientă cu privire la acest aspect, această argumentație nu poate fi primită.
- 245 Astfel, chiar și în ipoteza în care Tribunalul ar fi admis, în analiza necesității obiective a CIM-urilor, că existau avantaje pentru titularii de carduri care, în principiu, puteau fi luate în considerare în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE, nu era necesar, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 240-243 din prezenta hotărâre, să se procedeze la examinarea unor asemenea avantaje în speță. Raționamentul Tribunalului cu privire la acest aspect, în special la punctul 229 din hotărârea atacată, nu se dovedește, așadar, contradictoriu.
- 246 Referitor la argumentul care figurează la punctul 222 din prezenta hotărâre, potrivit căruia Tribunalul s-ar fi contrazis la punctul 233 din hotărârea atacată, trebuie arătat că acest argument se bazează pe o citare selectivă care rezultă dintr-o lectură greșită a acestei hotărâri. Astfel, prin expresia „contraprestație financiară”, Tribunalul nu s-a referit, după cum sugerează recurente, la avantaje obiective pentru comercianți, ci la MSC-uri. Tribunalul nu a admis, așadar, că o contraprestație

financiară din partea comercianților la costurile suportate de băncile de emiter pentru serviciile pe care le furnizează sunt justificate, ci s-a limitat să constate că recurențele trebuiau să identifice avantajele care ar putea fi considerate ca justificând MSC-urile.

- 247 În ceea ce privește argumentul recurențelor potrivit căruia Tribunalul nu ar explica motivul pentru care primele două condiții prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE nu ar putea fi îndeplinite numai pe baza avantajelor conferite de CIM-uri titularilor de carduri, este suficient să se facă trimitere la punctele 240-245 din prezenta hotărâre.
- 248 În sfârșit, în măsura în care recurențele reproșează Tribunalului că nu a explicat motivul pentru care tuturor categoriilor de consumatori trebuie să le revină aceeași parte din beneficiul obținut prin CIM-uri, este suficient să se arate că acest reproș se bazează pe o lectură greșită a hotărârii atacate. Astfel, Tribunalul nu a constatat niciunde că fiecăruia dintre grupurile de utilizatori ar trebui să îi revină aceeași parte din acest beneficiu, ci s-a limitat să arate că, întrucât constituie unul dintre cele două grupuri de utilizatori vizați de cardurile de plată, și comercianții ar trebui să beneficieze de avantajele obiective semnificative generate de CIM-uri. Astfel, utilizând termenul „și” la punctul 228 din hotărârea menționată, Tribunalul a arătat, în mod întemeiat, că comercianții trebuiau să beneficieze de CIM-uri „ca și” titularii de carduri, iar nu „în aceeași măsură” cu aceștia din urmă.
- 249 Trebuie astfel să se concluzioneze că argumentația recurențelor potrivit căreia Tribunalul nu a motivat corespunzător cerințelor legale neluarea în considerare a avantajelor care decurg din CIM-uri pentru titularii de carduri este nefondată.
- 250 Având în vedere cele de mai sus, al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG trebuie înlăturat.

Cu privire la al treilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG

– Argumentele părților

- 251 Prin intermediul celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului său incident, LBG susține că Tribunalul a sugerat, la punctul 233 din hotărârea atacată, că singurele elemente care pot fi luate în considerare pentru verifica dacă CIM-urile sunt stabilite la un nivel corespunzător ar fi compensarea de către comercianți a comisioanelor suportate de băncile de emiter pentru serviciile furnizate acestora, precum și celelalte venituri obținute de băncile de emiter. LBG reproșează Comisiei o abordare restrictivă în speță, abordare pe care această instituție ar părea să o fi adoptat și în cazul Visa CIM [cazul COMP/39.398 – Visa MIF, C(2010) 8760]. Făcând trimitere la observațiile scrise pe care le-a prezentat în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE în fața Tribunalului, LBG susține că Comisia ar fi trebuit să urmeze abordarea pe care a adoptat-o în alte domenii comparabile în care a acceptat justificări mult mai largi în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE.
- 252 LBG susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a aprobat un criteriu prea riguros în raport cu articolul 81 alineatul (3) CE, care nu ia în considerare avantajele semnificative generate de sistemul MasterCard și de CIM-uri pentru titularii de carduri și pentru comercianți. În plus, metodologia Tribunalului nu ar putea funcționa în practică, deoarece ar impune probe determinate pentru a justifica nivelurile specifice ale CIM-urilor, astfel de probe neputând fi prezentate în niciun mod. Nici Comisia, nici Tribunalul nu ar fi furnizat explicații referitoare la metodologia exactă pe care ar trebui să o urmeze MasterCard pentru a stabili CIM-urile la un nivel justificabil. Această incertitudine ar suscita preocupări serioase din partea operatorilor și ar fi de natură să creeze prejudicii consumatorilor blocând inovația pe piață.

253 Pe lângă excepțiile de inadmisibilitate mai generale invocate de Comisie, astfel cum au fost expuse la punctul 210 din prezenta hotărâre, Comisia consideră că argumentele invocate în susținerea celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG, referitor la pretinsa lipsă a unei orientări furnizate de Tribunal, sunt inoperante.

254 Cu privire la fond, Comisia consideră că argumentul LBG referitor la pretinsa lipsă a unor orientări privind nivelul justificabil al CIM-urilor implică o răsturnare a sarcinii probei și nu evidențiază nicio eroare de drept. LBG s-ar contrazice atunci când face trimitere la punctul 233 din hotărârea atacată privind probele pe care recurențele le-ar fi putut aduce pentru a îndeplini prima condiție prevăzută la articolul 81 alineatul (3) CE. În sfârșit, referirea la cauza Visa CIM, menționată la punctul 251 din prezenta hotărâre, ar fi fără interes în cadrul prezentului recurs.

– Aprecierea Curții

255 Mai întâi, în ceea ce privește argumentul invocat de LBG potrivit căruia Comisia ar fi adoptat o abordare prea restrictivă în speță, astfel cum ar fi procedat și în cauza Visa CIM menționată la punctul 251 din prezenta hotărâre, este suficient să se constate că acest argument nu indică în niciun mod elementele criticate ale hotărârii atacate și este, în consecință, inadmisibil.

256 În continuare, referitor la argumentul prin intermediul căruia LBG reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a aprobat un criteriu prea riguros care nu ia în considerare avantajele semnificative generate de sistemul MasterCard și de CIM-uri pentru titularii de carduri și comercianți, acest argument este, în esență, identic cu cele care au fost deja examinate în cadrul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG. Argumentul menționat trebuie, așadar, să fie respins pentru motive identice cu cele expuse la punctele 227-250 din prezenta hotărâre.

257 În sfârșit, cu privire la argumentele potrivit cărora metodologia utilizată de Tribunal nu ar putea funcționa în practică, deoarece impune probe precise pentru a justifica nivelurile specifice ale CIM-urilor care nu pot fi prezentate în niciun mod, și la faptul că nici Comisia, nici Tribunalul nu ar fi furnizat explicații cu privire la metodologia exactă pe care ar trebui să o utilizeze MasterCard pentru a stabili CIM-urile la un nivel justificabil, trebuie să se constate că aceste argumente nu vizează să reproșeze Tribunalului o eroare de drept. Asemenea argumente sunt, prin urmare, inadmisibile.

258 Al treilea aspect al celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG trebuie, așadar, înlăturat. Se impune astfel respingerea în totalitate a celui de al doilea motiv al recursului incident formulat de LBG.

259 Rezultă din ansamblul considerațiilor care precedă că recursul principal, precum și cele două recursuri incidente introduse de RBS și de LBG trebuie respinse.

Cu privire la cheltuielile de judecată

260 În temeiul articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

261 În temeiul articolului 138 alineatul (1) din regulamentul menționat, aplicabil, *mutatis mutandis*, procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

- 262 Întrucât recurențele au căzut în pretenții cu privire la motivele de recurs și întrucât Comisia a solicitat obligarea recurențelor la plata cheltuielilor de judecată, se impune obligarea acestora, pe lângă suportarea propriilor cheltuieli de judecată, la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie cu ocazia recursului principal.
- 263 În ceea ce privește recursurile incidente, întrucât RBS și LBG au căzut în pretenții și întrucât Comisia a solicitat obligarea lor la plata cheltuielilor de judecată, se impune obligarea acestora, pe lângă suportarea propriilor cheltuieli de judecată, la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie cu ocazia recursurilor lor incidente respective.
- 264 Pe de altă parte, în temeiul articolului 140 alineatul (3) coroborat cu articolul 184 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, se impune în speță obligarea recurențelor la suportarea propriilor cheltuieli de judecată aferente celor două recursuri incidente și obligarea RBS și a LBG la suportarea propriilor cheltuieli de judecată aferente recursului incident introdus de cealaltă parte.
- 265 Conform articolului 184 alineatul (4) din acest regulament, HSBC, MBNA, BRC și EuroCommerce suportă propriile cheltuieli de judecată aferente recursului principal și recursurilor incidente. Întrucât Banco Santander SA nu a participat la procedurile desfășurate în fața Curții, aceasta nu poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente acestora.
- 266 În temeiul articolului 140 alineatul (1) din regulamentul menționat, devenit aplicabil, *mutatis mutandis*, procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din același regulament, statele membre care intervin în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată. În conformitate cu aceste dispoziții, Regatul Unit suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

- 1) **Respinge recursul principal și recursurile incidente.**
- 2) **Obligă MasterCard Inc., MasterCard International Inc. și MasterCard Europe SPRL, pe lângă suportarea propriilor cheltuieli de judecată aferente recursului principal și recursurilor incidente, la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisia Europeană aferente recursului principal.**
- 3) **Obligă Royal Bank of Scotland plc, Bank of Scotland plc și Lloyds TSB Bank plc, pe lângă suportarea propriilor cheltuieli de judecată, la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisia Europeană aferente recursurilor lor incidente respective.**
- 4) **HSBC Bank plc, MBNA Europe Bank Ltd, British Retail Consortium, EuroCommerce AISBL și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Semnături